

UNIVERZITET U BEOGRADU

TERORIZAM, ORGANIZOVANI KRIMINAL I BEZBEDNOST

MASTER RAD

Predmet: Ekološka bezbednost

EKOLOŠKI PROGRAM UJEDINJENIH NACIJA (UNEP)

Mentor: Doc. dr. Vera Arežina

Student: Boban Rmandić

Broj indeksa: 0711T2

Beograd, 2013.

ABSTRAKT

Ekološki program Ujedinjenih nacija (UNEP) osnovan je 1972, da koordinira, ojačava i nadgleda različita ekološka pitanja u okviru sistema Ujedinjenih nacija. Danas, UNEP unapređuje zaštitu prirodnih resursa i održivog razvoja u zemljama članicama Ujedinjenih nacija. Preko svojih regionalnih kancelarija koje ima na svakom kontinentu – u Evropi, za Afriku, Severnu Ameriku, Latinsku Ameriku i Karibe, za Zapadnu Aziju, kao i za Istočnu Aziju i Pacifik, sa ciljem da koordinira programima UNEP-a širom sveta.

Glavne aktivnosti UNEP-a obuhvataju sledeće – procena globalnih, regionalnih, i ekoloških uslove i trendove na nivou država, jačanje institucija radi mudrog upravljanja životnom sredinom, kao i da razvija međunarodne i državne instrumente zaštite životne sredine.

Odeljenja i programi UNEP-a su: Ekološka politika i primena (DEPI), Rano upozoravanje i procene (DEWA), Odeljenje za tehnologiju, industriju, i ekonomiju (DTIE), Odeljenje za ekološko pravo i konvencije (DELC), i druga.

Ključne reči: *Ekološki program Ujedinjenih nacija - UNEP, zaštita, prirodni resursi, upravljanje, održiv razvoj*

ABSTRACT

United Nation`s Environment Programme - UNEP has been established in 1972, to coordinate, enhance and monitor different environmental issues within the United Nations system. Nowadays, UNEP promotes protection of natural resources and sustainable development in UN member countries. It has regional offices for each continent – Europe, Africa, North America, Latin America and Caribbean, West Asia, Asia and Pacific, with the aim to coordinate UNEP programs worldwide.

Main UNEP activities encompasses: to assess global, regional and national environmental conditions and trends, to strengthen institutions for the wise management of the environment, as well to develop international and national environmental instruments for environmental protection.

UNEP`s departments and programs are: Environmental Policy Implementation (DEPI), Early Warning and Assessment (DEWA), Technology, Industry and Economics (DTIE), Environmental Law and Conventions (DELC), and others.

Key words: United Nation`s Environment Programme - UNEP, protection, natural resources, management, sustainable development

RADNA BIOGRAFIJA KANDIDATA:

Boban Rmandić rođen je 31. januara 1983. godine u Crnoj Gori, završio osnovne akademske studije menadžment IT sistema na Fakultetu informacionih tehnologija u Beogradu, kao i specijalističke studije inovacije znanja, program Terorizam i organizovani kriminal odbranom specijalističkog rada na temu "Privredni kriminal u Crnoj Gori" na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu.

Strani jezici: engleski, francuski i španski.

Oblasti naučnog interesovanja: terorizam, organizovani kriminal, bezbednost informacija, privatna bezbednost, ekološka bezbednost, bezbednost u vazdušnom saobraćaju, obaveštajne i kontraobaveštajne službe.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	7
1.1 Predmet istraživanja:	8
1.2 Naučni i društveni cilj predložene teze:	9
1.3 Polazne pretpostavke i hipotetički okvir istraživanja	10
1.4 Metode istraživanja:.....	11
1.5 Naučni i društveni doprinos	11
2. Ekološki program Ujedinjenih nacija (UNEP) - struktura	12
2.1 Aktivnosti UNEP-a.....	14
2.2 Održiva proizvodnja i potrošnja	15
2.3 Bolje okruženje za ljudsko zdravlje i okolinu	16
2.4 Globalizacija ekonomije i životne sredine	17
2.5 Životna sredina i umrežavanje informacija o prirodnim resursima (ENRIN)	20
2.6 Administracija i budžet	22
2.7 Važne delatnosti Unepa	23
2.8 Misija	32
2.9 Vizija.....	33
2.9.1. Otključavanje optimalnog doprinosa šuma	33
3. Unep u regionima	35
3.1. Osnovne funkcije Regionalnih kancelarija	36
4. Unep programi	37
4.1 Odgovornosti Unepa	38
4.2 Depi.....	40
4.2.1 Biodiverzitet	40
4.2.1.1 Servisi ekosistema i ekonomija.....	41
4.3 Odeljenje ranog upozorenja i procene (DEWA)	42
4.3.1 Procene	42

4.3.1.1	Integrisane procene i naučni izveštaji	43
4.3.1.2.	Rana upozorenja o novim problemima	43
4.3.1.3	Razvoj kapaciteta	45
4.3.1.4	Proizvodi.....	46
4.3.1.5	Dewa u regionima	47
4.3.1.6	Partnerstva i mreže	48
4.4	Odeljenje za tehnologiju, industriju i ekonomiju - DTIE	49
4.4.1	Osnovne funkcije	50
4.4.2	Struktura	52
4.4.3	Klimatske promene	52
4.4.4	Efikasnost resursa	53
4.5	Odeljenje za regionalnu saradnju - DRC	54
4.6	Odeljenje za ekološko pravo i konvencije (DELC).....	54
4.6.1	Zakon o zaštiti životne sredine	55
4.6.2	Ključne aktivnosti	56
4.6.3	Pravni resursi i izgradnja kapaciteta	56
5.	Međunarodna saradnja.....	58
5.1	Zajednička izjava Evropske Komisije (EK) i programa Ujedinjenih Nacija za životnu sredinu (UNEP) za 2011-2013.....	59
5.1.1	Obim i opšti prioriteti.....	60
5.2	Nova strateška kooperacija između Evropske Komisije i Ekološkog Programa Ujedinjenih Nacija.....	70
5.2.1	Više-milionski projekat za Mau šume u Keniji	71
5.2.2	Šta se zajedničkim radom može postići: ACP MEAS	72
5.2.3	KNOSSOS	72
6.	Zaključak	74
7.	Prilozi.....	77
8.	Literatura.....	80

1. UVOD

Ekološka bezbednost je složeni proces suprostavljanja svim vrstama ugrožavanja iz bilo kog izvora uključujući i ljudsko društvo. Sam pojam ekološka bezbednost uvela je Generalna Skupština UN kada je na predlog Mihaila Gorbačova usvojena Rezolucija o međunarodnoj ekološkoj bezbednosti nakon Černobiljske katastrofe 1987.godine. Sedamdesetih godina XX veka, ekološka bezbednost je postala globalan problem. Još tada su zagađenje životne sredine, iskorišćavanje prirodnih resursa, rast stanovništva i velika stopa siromaštva u svetu postali aktuelna tema u međunarodnim odnosima. Međunarodna zajednica je svesna potrebe adekvatnog regulisanja ekološke bezbednosti i na sve načine pokušava da reši problem koji je nekada bio lokalni, a postao je globalni problem. U tom cilju, osnovane su i organizacije koje se bave izazovima ekološke bezbednosti, zaštite životne sredine i proučavanjem ekoloških činilaca. Proučavanjem ekoloških činilaca bave se organizacije koje za cilj imaju zaštitu prirodnog okruženja kao što su UNEP,OECD,WHO,EEA. Ove organizacije izdvojile su preko pedeset ekoloških problema koji narušavaju ekosistem i zdravlje ljudi. Kao posledica delovanja ovih organizacija, potpisano je dvesta osamnaest dekreta, sporazuma i amandmana o ekološkoj bezbednosti. Postoji inicijativa značajnih međunarodnih političkih činilaca da se stvori Svetska ekološka organizacija-World Environmental Organization (WEO). Sa stvaranjem svetske ekološke organizacije, međunarodna zajednica bi pojačala borbu za zaštitu životne sredine i ubrzala stvaranje međunarodne (globalne) ekološke vlade. Među organizacijama koje se bave proučavanjem ekoloških činilaca i zaštitom životne sredine, posebno se izdvaja UNEP, koji će u ovom radu biti detaljno prikazan.

1.1 Predmet istraživanja:

Predmet istraživanja je uloga Ekološkog programa Ujedinjenih nacija (United Nations Environment Programme - UNEP) u sprovođenju različitih aktivnosti i programa u cilju zaštite životne sredine i ekoloških aspekata bezbednosti, na različitim nivoima. UNEP je organ Ujedinjenih nacija koji se bavi pitanjima zaštite životne sredine na globalnom i regionalnom nivou, ali i na nivou država jer koordinira i kontroliše sprovođenje različitih programa i aktivnosti u državama-članicama Ujedinjenih nacija.

Teorijsko određenje predmeta istraživanja obuhvata proučavanje postojećeg naučnog fonda, te ćemo proučiti izveštaje Ekološkog programa Ujedinjenih nacija, i drugih dokumenata Ujedinjenih nacija. Mandat i ciljevi UNEP-a potiču iz Generalne skupštine Ujedinjenih nacija i uobličene su rezolucijom 2997 (KSKSVII) od 15. decembra 1972.godine. Za rad UNEP-a vezane su i izmene i dopune usvojene na UNCED-u od 1992. godine u Najrobiju. Međunarodna važnost UNEPA-a sadržana je i u Deklaraciji o ulozi i mandatu UNEP-a, usvojenoj na KSIKS sednici UNEP-a, kojom uređuju Savet, a u Malmeu je usvojena i Ministarska deklaracija od 31. maja 2000.godine. UNEP sarađuje sa širokim spektrom partnera, uključujući i tela Ujedinjenih Nacija, međunarodnih organizacija, nacionalnih vlada, nevladinih organizacija, privatnog sektora i civilnog društva.

Operacionalno određenje predmeta obuhvata subjekte, motive, ciljeve i interese, kao i aktivnosti, sredstva i posledice zaštite životne sredine u okviru Ekološkog programa Ujedinjenih nacija. Takođe, obuhvata i vremensko, prostorno i naučno disciplinarno određenje. Vremensko i prostorno određenje predmeta odnosi se na period u protekle dve decenije do danas, i iako se radi o globalnoj međunarodnoj organizaciji, istraživanja su usmerena na Evropu. Prema svom predmetu, ovo istraživanje je multidisciplinarno, jer se odnosi na nekoliko predmeta društvenih nauka, kao što su političke i bezbednosne nauke, međunarodni odnosi, socijalna ekologija, ekološka bezbednost, i druge.

U cilju zaštite životne sredine na globalnom i regionalnom nivou, UNEP sarađuje sa širokim spektrom partnera, od agencija UN, drugih međunarodnih organizacija, predstavnicima država-članica UN-a, i nevladinim organizacijama, itd. Od 2002. godine uloga UNEP-a postaje međunarodna (globalna) ekološka vlada koja efikasnije može da ukaže ili

spreči moguće ekološke pretnje u globalizovanom svetu i utvrđuje redosled svih ekoloških pitanja u svetu.

1.2 Naučni i društveni cilj predložene teze:

Ekološki program Ujedinjenih Nacija (UNEP), ima veoma složenu organizaciju, sprovodi mnogobrojne programe o klimatskim promenama, štetnim materijama i opasnom otpadu, ranom upozoravanju na moguće probleme, i izveštava o važnim aktivnostima i projektima. Tome treba dodati i različite oblike međunarodne saradnje koju ovaj Ekološki program UN-a ima sa nevladinim sektorom, međunarodnim organizacijama, civilnim društvom, i drugo.

Naučni ciljevi istraživanja navedene teme su naučna deskripcija i naučno objašnjenje, odnosno da se na osnovu jasnih teorijskih stavova, raspoloživog naučnog fonda, objasni i prikaže Ekološki program UN (UNEP), posebno saradnja sa nacionalnim, nevladinim i međunarodnim organizacijama i ulogu u zaštiti životne sredine na globalnom i regionalnom nivou. S obzirom da je ekološka bezbednost postala ozbiljan, može se reći globalan problem još sedamdesetih godina dvadesetog veka, kada je u Štokholmu osnovan ovaj Ekološki program, veoma je važno istaći njegovu ulogu u rešavanju problema ekološke bezbednosti kako na globalnom tako i na regionalnom nivou, što će između ostalog, ovim master radom biti obuhvaćeno.

Društveni ciljevi ovog naučnog istraživanja su zaštita i unapređenje raznih pitanja iz oblasti ekološke bezbednosti, sa ciljem da se određenim aktivnostima i programima UNEP-a reše neki postojeći problemi u različitim zemljama i regionima u svetu. Od osnivanja do danas, UNEP je kroz svoje aktivnosti i saradnju sa nacionalnim, nevladinim i međunarodnim organizacijama postao koordinator najznačajnijih aktivnosti za zaštitu životne sredine. Među UNEP aktivnosti se ubrajaju: bezbednost vode u Africi, program regionalnih mora, zaštita pomorske životne sredine od ljudskih aktivnosti, međuvladin panel o šumama, klima itd. Pored navedenih aktivnosti, master radom će biti obuhvaćene i Unepove delatnosti, regionalne kancelarije, a posebno međunarodna saradnja. Sve navedene UNEP aktivnosti su značajne

kako za rešavanje ekoloških problema u svetu tako i u cilju formiranja svetske ekološke vlade kao jednog od ciljeva ovog Ekološkog programa.

1.3 Polazne pretpostavke i hipotetički okvir istraživanja

Naša generalna hipoteza glasi: Ekološki program Ujedinjenih nacija ima značajnu ulogu u zaštiti i očuvanju životne sredine, klimatskih promena, vodnih resursa, biodiverziteta i drugo, na nivou država, regiona i na globalnom nivou. Prva posebna hipoteza glasi: Ekološki program UN-a sarađuje sa resornim ministarstvima, agencijama i nevladinim sektorom na nivou države u cilju sprovođenja različitih programa, projekata i aktivnosti na državnom nivou radi zaštite ekološke bezbednosti. Posebno su značajni Akcioni planovi koji se sprovode u svim državama-članicama UN-a preko Agende 21, agende za očuvanje životne sredine i održivo upravljanje resursima u 21. veku. Druga posebna hipoteza glasi: Zaštita i očuvanje ekološke bezbednosti ostvaruje se preko regionalnih kancelarija i programa UNEP-a, posebno programa za rano upozoravanje u različitim regionima sveta na moguće prirodne katastrofe (uragane, cunami talase, itd.). Treća posebna hipoteza: Na globalnom nivou, UNEP ima najznačajniju ulogu u očuvanju ekološke bezbednosti, jer osim nadgledanja programa koji se sprovode u državama-članicama UN-a, i na regionalnom nivou, UNEP ostvaruje značajnu međunarodnu saradnju sa mnogim vladinim i nevladinim organizacijama. Posebno su značajni programi i projekti UNEP-a o globalizaciji ekonomije i životne sredine, kao i program ENRIN o umrežavanju i razmeni informacija o prirodnim resursima i drugi aspekti ekološke bezbednosti.

1.4 Metode istraživanja:

U ovom istraživanju korist ćemo sve osnovne naučne metode (analitičke i sintetičke). Od opštenaučnih, najveću primenu imaće komparativna, statistička i hipotetičko-deduktivna metoda. Od metoda prikupljanja podataka, pošto je predmet istraživanja teorijski, najveću primenu imaće analiza sadržaja dokumenata, koja će se koristiti i u obradi podataka. Izvori podataka su dostupna naučna literatura, kao što su naučni radovi, knjige, objavljeni naučni članci, izveštaji međunarodnih organizacija, itd.

1.5 Naučni i društveni doprinos

Naučni doprinos ogleda se u otkrivanju novih naučnih saznanja i produbljivanju postojećeg naučnog fonda. Koristeći podatke naučnih radova na ovu temu izvešće se istraživanje koje će pomoći da se odgovori na važna pitanja iz oblasti ekološke bezbednosti. Pokušaće se odrediti faktori koji su uzroci ugrožavanja kao i posledice ugrožavanja ekološke bezbednosti. Dobijeni nalazi mogli bi predstavljati i pogodnu osnovu za aktivnije uključivanje ostalih organizacija civilnog društva, medija i građana u borbi protiv uzroka ugrožavanja ekološke bezbednosti i zaštite životne sredine, kako na regionalnom tako i na globalnom nivou.

Društveni doprinos podrazumeva primenu postojećih i novih naučnih saznanja, programa i projekata Ekološkog programa UN-a radi očuvanja zaštite životne sredine. Osim toga, podrazumeva se i primena ekoloških politika na nivou država, regiona i na globalnom nivou, da bi se uz visok stepen saradnje svih subjekata međunarodnih odnosa, a posebno Ujedinjenih nacija, suzbili postojeći problem i zaštitila životna sredina, posebno u evropskom regionu.

2. Ekološki program Ujedinjenih nacija (UNEP) - struktura

Ekološki program Ujedinjenih nacija (UNEP) je organ Ujedinjenih nacija koji se bavi pitanjima zaštite životne sredine na globalnom i regionalnom nivou. Mandat i ciljevi UNEP-a, potiču iz Generalne skupštine Ujedinjenih nacija i uobličene su rezolucijom 2997 (KSKSVII) od 15. decembra 1972. Za rad UNEP-a vezane su i izmene i dopune usvojene na UNCED-u od 1992.godine u Najrobiju. Međunarodna važnost UNEPA-a sadržana je i u Deklaraciji o ulozi i mandatu UNEP-a, usvojenoj na KSIKS sednici UNEP-a, kojom uređuju Savet, a u Malmeu je usvojena i Ministarska deklaracija od 31. maja 2000.godine. UNEP sarađuje sa širokim spektrom partnera, uključujući i tela Ujedinjenih Nacija, međunarodnih organizacija, nacionalnih vlada, nevladinih organizacija, privatnog sektora i civilnog društva.

UNEP je osnovan 1972.godine kao organ Ujedinjenih nacija koji se bavi ekološkim pitanjima na globalnom i regionalnom nivou. U cilju zaštite životne sredine na globalnom i regionalnom nivou, UNEP sarađuje sa širokim spektrom partnera, od UN, međunarodnih organizacija, nacionalnih vlada, nvo itd. Od 2002.godine uloga UNEP-a postaje međunarodna (globalna) ekološka vlada koja efikasnije može da ukaže ili spreči moguće ekološke pretnje u globalizovanom svetu i utvrđuje redosled svih ekoloških pitanja u svetu. Sledstveno svom položaju svetske ekološke vlade UNEP se bavi ekološkim pitanjima na globalnom i regionalnom nivou, postiže saglasnost oko zaštite životne sredine u svetu, od vlada i međunarodne zajednice zahteva rešavanje važnih ekoloških problema, koordinira i nadgleda ostale mnogobrojne programeme širom sveta. Angela Merkel i Nikola Sarkozy u pismu Generalnom Sekretaru UN, predlažu da se nakon Kopenhagena stvori Svetska ekološka organizacija-World Environmental Organization (WEO). Iz svega navedenog, da se zaključiti da se težnja UNEP-a da postane međunarodna (globalna) ekološka vlada polako ali sigurno ostvaruje. Aktivnosti UNEP-a pokrivaju aktivnosti vezane za širok spektar pitanja u vezi sa atmosferom, morskim i zemaljskim ekosistemima, kao i pitanja ekološke uprave i zelene ekonomije.

UNEP je igrao značajnu ulogu u razvoju međunarodne ekološke konvencije, kao i akcijama promovisanja ekološke nauke ilustrujući način na koje one mogu biti realizovane u saradnji sa politikom aktivnih zemalja. UNEP aktivno sarađuje na polju razvoja i sprovođenja politike sa nacionalnim vladama, regionalnim institucijama u vezi sa pitanjima životne sredine, kao i u finansiranju i sprovođenju razvojnih projekata vezanih za unapređenje životne sredine.

UNEP je učestvovao u formulisanju smernica i sporazuma o pitanjima kao što su međunarodne trgovine u korišćenju potencijalno štetnih hemikalija, prekogranično zagađenje vazduha i kontaminacije međunarodnih puteva.

Svetska meteorološka organizacija i UNEP uspostavili su Međuvladin panel o klimatskim promenama (IPCC), u 1988. UNEP je takođe jedan od nekoliko aktera u sprovođenju Globalnog fonda za životnu sredinu (GEF) i Multilateralnog fonda za implementaciju Montrealskog protokola .

Struktura Unepa

Struktura UNEP-a obuhvata šest suštinskih divizija:

- Podela ranog upozoravanja i procene (Deva)
- Odeljenje za zaštitu životne sredine implementacije politike (Depi)
- Odeljenje za tehnologiju, industriju i ekonomiju (DTIE)
- Odeljenje za regionalnu saradnju (DRC)
- Odeljenje za zaštitu životne sredine i Zakona konvencija (DELC)
- Odeljenje komunikacije i javnog informisanja (DCPI).

2.1 Aktivnosti UNEP-a

Od kada je osnovan UNEP je kroz svoje aktivnosti i saradnju sa nacionalnim, nevladinim i međunarodnim organizacijama postao koordinator najznačajnijih aktivnosti za zaštitu životne sredine. Ovo su neke od aktivnosti Unepa:

- **Održivo upravljanje i korišćenje prirodnih resursa;**
- **Bezbednost vode u Africi.** UNEP predsedava radnom grupom UN koju vodi Generalni sekretar a tiče se rešavanja kritičnih problema vodosnabdevanja u Africi. Radna grupa svoje napore koncentriše na pitku vodu i kanalizaciju, kao i na sukobe zbog vode i društveno-ekonomske aktivnosti kao što je bezbednost.
- **Program Regionalnih Mora.** UNEP-ov Program Regionalnih mora radi na zaštiti zajedničkih morskih i vodenih resursa kroz 13 Konvencija ili Akcionih planova. Pokriva više od 140 zemalja, pa je ovaj program jedan od većih uspeha UNEP-a.
- **Zaštita pomorske životne sredine od ljudskih aktivnost** - Kao rezultat višegodišnjeg zajedničkog napora UNEP-a i drugih partnera da se pozabave kopnenim izvorima zagađenja, 1995. godine 110 Vlada je usvojilo Globalni akcioni program za zaštitu morske sredine od kopnenih aktivnosti. UNEP je izabran da nadgleda Sekretarijat ovog akcionog programa. Jedan od njegovih glavnih zadataka će biti da se suoči sa globalnom opasnošću od dugotrajnih zagađujućih supstanci.
- **Globalna procena biodiverziteta.** 1995. Godine UNEP je pokrenuo najsveobuhvatniju analizu biodiverziteta na Zemlji ikada: Globalni Izveštaj ocene biodiverziteta. Finansiran od strane GEF-a i UNEP-a, ovaj izveštaj je postignut uz saradnju više od 1500 naučnika.
- **Međuvladin panel o šumama.** UNEP igra vodeću ulogu u globalnoj borbi protiv propadanja šuma. U saradnji sa FAO, Međunarodna tropska organizacija i drugi partneri, UNEP pruža vrednu ekspertizu Međuvladinom panelu o šumama, osnovanom od strane Komisije za održivi razvoj (CSD).
- **Očuvanje divljih životinja.** UNEP je doprineo očuvanju ugroženih svetskih divljih vrsta i stvaranju zaštićenih područja. On podržava pripremu strategija i akcionih planova za

zaštitu slonova, nosoroga i tigrova. U partnerstvu sa Svetskim monitoring centrom za očuvanje, UNEP je pokrenuo razvijanje baze podataka o ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka.

- **Biološka bezbednost.** UNEP predvodi niz međunarodnih konsultacija širom sveta da podstaknu završetak smernica o bezbednom korišćenju biotehnologije.

- **Održiva poljoprivreda.** Konsultativna grupa o Međunarodnom istraživanju upoljoprivredi (CGIAR) je ojačala svoju saradnju sa UNEP-om u svojim naporimada se suoči sa izazovima održivog razvoja poljoprivrede. Zajedno sa Svetskom Bankom, FAO i UNDP, UNEP je deo ko-sponzorske grupe i radi, između ostalog, na razvoju multilateralnog sistema za genetičke biljne resurse.

- **Klima** - UNEP sprovodi Svetsku Klimatsku procenu i Program Strategije odgovora (WCIRP) kao deo međunarodnog Svetskog klimatskog programa (WCP). U okviru ovog programa, nosi i podržava aktivnosti usmerene na procenu uticaja klimatskih promena i identifikaciju odgovora da se smanji ranjivost. UNEP je takođe jedan od osnivača, sa Svetskom meteorološkom organizacijom, Međuvladinog panela o klimatskim promenama koji se bavi međunarodnim procenama stanja klimatskog sistema. WCP istraživanje i PCC procene daju naučnu potporu za aktivnosti za zaštitu klime koju sprovodi pod Okvirnom konvencijom UN o klimatskim promenama.

- **Kontrola dezertifikacije (desert – pustinja).** UNEP je jedna od glavnih agencija koje vode Pustinjisku inicijativu za Afriku, inovativni program za razvoj održivog upravljanja Afričkih pustinja u saradnji sa ljudima. UNEP i UNDP su ojačale svoje partnerstvo na kontroli dezertifikacije, što će obezbediti efikasno korišćenje njihovih programa rada, stručnosti i resursa za podršku implementaciji Međunarodne Konvencije o dezertifikaciji.

-

2.2 Održiva proizvodnja i potrošnja

Čistija proizvodnja. UNEP ima inovativni Program čistije proizvodnje koji promoviše korišćenje ekološki bezbednih metoda proizvodnje u industriji. Kroz obuke, publikacije i razmenu informacija, UNEP pomaže nekoliko vlada i industrijskih sektora u pronalaženju održivih rešenja za izazov brze industrijalizacije.

Prenos zelenih tehnologija. UNEP promoviše industrijske tehnologije koje efikasno koriste prirodne resurse i koje minimiziraju zagađenje i rizik. U svojim naporima da pomognu zemljama u razvoju i zemljama čije su privrede u tranziciji, organizacija je objavila pregled postojećih informacionih sistema i izvora na raspolaganju ekološki bezbednih tehnologija. UNEP-ov Međunarodni tehnološki centar životne sredine (IETC) u Japanu olakšava transfer zelenih tehnologija za rešavanje urbanističkih problema kao što su zagađenje vazduha, otpadne vode, odlaganje čvrstog otpada i buke, i održivo upravljanje ili jezera i baseni rezervoara.

Ekoturizam. UNEP je bio aktivan u promovisanju održivog turizma u saradnji sa Svetskom turističkom organizacijom, hotelskom i turističkom industrijom i donosiocima odluka. UNEP je učestvovao u izradi nove Međunarodne povelje za održivi turizam i objavio Ekološku akciju za hotele, što vodi hotelsku industriju u bolje upravljanje ekološke prakse.

Hitan odgovor. Kroz svoj APELL program (svest i spremnost za vanredne situacije na lokalnom nivou), UNEP je pomagao zajednicama u raznim delovima sveta da osmisle lokalne hitne odgovore u slučaju tehnoloških nesreća. Cilj APELL-a je da zaštiti ljude od pretnji hemijskih i drugih nesreća.

2.3 Bolje okruženje za ljudsko zdravlje i okolinu

Olakšanje katastrofe. UNEP i Odeljenje UN za humanitarna pitanja (DHA) su kreirali zajedničku Jedinicu za životnu sredinu 1994. kao odgovor na podizanje ekoloških katastrofa širom sveta. Kapacitet Jedinice da pomogne zemljama u nevolji konstantno raste.

Hemijske banke podataka. Međunarodni registar potencijalno toksičnih hemikalija (IRPTC) je podatak od vitalnog značaja koji pruža UNEP. On obuhvata više od 8000 hemikalija, i distribuira se besplatno u više od 100 zemalja, dok servis pitanja i odgovora obradi hiljade zahteva godišnje. UNEP je takođe deo UN.

Inter-organizacioni program za bezbedno upravljanje hemikalijama. Ova inicijativa zahteva povećanje razmene informacija o hemikalijama i hemijskim otpadima. UNEP je takođe izdao Etički kod u međunarodnoj trgovini hemikalijama u saradnji sa hemijskom industrijom.

PIC/POPs. UNEP: a) omogućuje razvoj pravno obavezujućeg instrumenta za primenu Saglasnosti (PIC) postupka. Pregovori su započeti, a očekuje se da će biti završeni početkom 1997; b) podsticanje razvoja ili preporuke za globalnu akciju o dugotrajnim organskim zagađujućim supstancama. (POPs).

UNEP podržava aktivnosti Radne grupe, sada pod pokroviteljstvom Međuvladinog foruma o hemijskoj bezbednosti (IFCS) da razmotri znanje o 12 POPs hemikalija, i dalje će podržavati razvoj preporuka od strane IFCS Upravnom savetu UNEP-a početkom 1997; i pokrivanje grupe vladinih eksperata za utvrđivanje daljih potrebnih mera za smanjenje rizika od ograničenog broja opasnih materija.

Od 1994. UNEP Međunarodni ekološki tehnološki centar u Japanu je angažovan u pružanju pomoći zemljama u transferu tehnologije u rešavanju problema životne sredine kao i na pitanja koja se odnose na upravljanje slatkovodnim jezerima i basenima. Posle razornog zemljotresa u gradu Kobe, Centar je odgovorio davanjem svog osoblja da pomogne ekipi hitne medicinske pomoći.

2.4 Globalizacija ekonomije i životne sredine

Životna sredina i ekonomija. Ključni izazov za postizanje zdravog i održivog razvoja je integracija životne sredine u planiranje razvoja i donošenja odluka.

Procena uticaja životne sredine (EIA). UNEP se koncentrisao na korišćenje EIA kao praktičan i ekonomičan instrument za integrisanje životne sredine i razvoja u proces donošenja odluka u politici, programima i projektima.

Ovo uključuje jačanje kapaciteta zemalja u razvoju u CIT integrišući EIA u proces planiranja razvoja.

Računovodstvo životne sredine i prirodnih resursa. Međunarodna radna grupa je osnovana da pripremi obuku i operacije za upotrebu u integrisanom ekološkom i ekonomskom računovodstvu. UNEP takođe priprema i priručnike za obuku o Vrednovanju prirodnih dobara i Instrumenata ekonomske politike da gradi kapacitet u zemljama u razvoju sa ekonomijama u tranziciji kako bi se bavile ekonomijom na slobodnom tržištu. UNEP je veoma blisko sarađivao sa poslovnim bankama, investicionim firmama i osiguravajućim društvima da podstakne uključivanje životne sredine u svoje poslovne prioritete. Vodeće osiguravajuće kompanije i poslovne banke su se obavezale na integrisanje ekoloških faktora u svom poslovanju potpisavši UNEP Izjavu.

Podrška Konvencijama: Ozon. U saradnji sa SMO, UNEP je istakao štetu na ozonskom omotaču i njene razorne posledice po zdravlje ljudi. To je dovelo do zaključivanja Bečke konvencije o zaštiti ozonskog omotača 1985. UNEP-ovi dalji naponi su doveli do usvajanja Montrealskog protokola o zaštiti ozonskog omotača 1987. Od tada, UNEP je igrao važnu ulogu u podsećanju vlada i industrija na sprovođenje ozonskog ugovora.

Drugi međunarodni ugovori su takođe izrađeni i sprovedeni pod okriljem UNEP-a, uključujući i one o kontroli prekograničnog kretanja opasnog otpada i njihovog odlaganja (Bazelska konvencija), o ilegalnoj trgovini ugroženih vrsta faune i flore (CITES), na očuvanju i održivom korišćenju biološke raznovrsnosti u svetu i njihove komponente, i na zaštitu regionalnih mora. UNEP pruža Sekretarijat za ove Konvencije. Pored toga, UNEP je pružio značajnu podršku pregovorima, usvajanju i implementaciji Konvencije o borbi protiv dezertifikacije i Okvirne konvencije UN o klimatskim promenama. UNEP i FAO su sada u procesu pregovora za elaboraciju Konvencije o razmeni informacija o međunarodnoj trgovini u oblasti toksičnih hemikalija.

Izgradnja kapaciteta u zemljama u razvoju. UNEP aktivnosti izgradnje kapaciteta su usko fokusirane na ekološke institucije, jačanje oblasti zaštite životne sredine, informisanja, obuka u korišćenju novih analitičkih alata i zaštiti životne sredine. Od 1975. UNEP je pomogao više od 70 zemalja u razvoju u nacionalnoj oblasti životne sredine i jačanje institucionalnih srodnih režima. Nedavni razvoj stavlja veći akcenat na primenu multilateralnih sporazuma o životnoj sredini na nacionalnom nivou. UNEP je takođe povećao svoju saradnju sa drugim organizacijama koje rade u oblasti ekološkog prava da bi okupio različite oblasti ekspertize i izbegao dupliranje. UNEP/UNDP Zajednički projekt o Pravu životne sredine i Institucije u Africi su primer takve inicijative. Finansirana od strane Vlade Holandije, od prve faze projekta se očekuje da odgovori na potrebe osam odabranih zemalja. Burkina Faso, Malavi, Mozambik, Sao Tome i Principe i Južna Afrika, kao i subregionalni projekat koji uključuje Keniju, Tanzaniju i Ugandu u periodu od četiri godine. Kompjuterizovani podaci ekološkog prava za vlade i druge korisnike se razmenjuju putem interneta. Spajanje ove baze podataka sa bazom IUCN će obezbediti da se najbolje pravne informacije služe globalno, regionalno i nacionalno.

Ekološke informacije i program ocenjivanja UNEP-a ima cilj da razmatra stanje životne sredine u svetu, obezbeđuje rano upozorenje o ugroženosti životne sredine, poboljšanje pristupa informacijama bitnim za donošenje odluka, i poboljšati sposobnost zemalja u razvoju da koriste informacije.

Globalni sistem monitoringa životne sredine (GEMS). UNEP je pokrenuo i upravlja GEMS-om što čini kolektivni napor da se prati i ocenjuje zdravlje u globalnom okruženju. On povezuje postojeće nacionalne i međunarodne posmatračke sistema unutar i izvan sistema UN.

Globalni ekološki izgled (GEO). GEO stanje ekoloških serija izveštaja, pokrenuto 1994. će se baviti aktuelnim i budućim ekološkim pitanjima koja utiču na životnu sredinu. GEO izveštaj će biti proizveden putem kooperativne, participativne procene koja uključuje regionalne kreatore politike, institucije i stručnjake.

Izveštaj svetskih resursa (WRR). UNEP je partner u stvaranju Izveštaja Svetskih resursa (WRR) zajedno sa Svetskom bankom, UNDP-om i Institutom Svetskih resursa. Dvogodišnji izveštaj daje analizu globalnih ekoloških uslova i trendova, zajedno sa činjeničnim podacima o prirodnim resursima u preko 150 zemalja.

Knjiga stanja životne sredine. Kako bi obezbedio smernice u izveštavanju na polju zaštitne sredine, UNEP je napravio Knjigu stanja životne sredine, pod zajedničkim projektom Životne sredine Kanade i Holandskog nacionalnog instituta za javno zdravlje i zaštitu životne sredine.

Indikatori održivog razvoja. UNEP radi sa partnerima (DPCSD, UNSTAT, SCOPE) na razvoju indikatora za održivi razvoj, na primer o kvalitetu zemljišta. Indikatori su alati koji se koriste za komunikaciju i donose više statističkih, naučnih i tehničkih informacija za ne-tehničke grupe korisnika.

Sistemska posmatranje Zemlje. U saradnji sa Posmatračima Zemlje širom sistema UN, UNEP koordinira i integriše napore čitavog sistema UN o opažanjima životne sredine, procenama i izveštajima za poboljšanje informacije za donošenje odluka i obezbeđuje rano upozorenje o novim problemima koji se tiču životne sredine.

Globalni resurs informacione baze podataka (GRID). Kroz svetsku mrežu GRID centara, UNEP olakšava pružanje najboljih mogućih geografskih podataka i informacija za svoje partnere i druge korisnike. On pruža informacije kao što su skup podataka, kao odgovor na hiljade zahteva primljenih kroz mrežu svake godine.

2.5 Životna sredina i umrežavanje informacija o prirodnim resursima (ENRIN)

ENRIN program pomaže razvoju nacionalnog i podregionalnog kapaciteta institucija za upravljanje podacima o životnoj sredini, fokusirajući se na kooperativnu Procenu stanja životne sredine. Na primer, u Aziji i na Pacifiku, ENRIN pruža podršku za baze podataka i

izveštava procenu podrške za jedan regionalni (ESCAP 1995 DP) i četiri međunarodna izveštaja o stanju životne sredine sa podregionalnim fokusom (ASEAN), Južna Azija, sliv reke Mekong, Južni Pacifik. ENRIN takođe ima sporazume o proceni i izveštavanju sa sedam podregionalnih organizacija u Africi, Aziji, Pacifiku, Latinskoj Americi i Karibima.

Infoterra. UNEP/Infoterra je globalna mreža za razmenu informacija o životnoj sredini i servis za pružanje tehničke podrške koji posluje kroz mrežu lokalnih tačaka određenih od strane države. Ruka u Ruci sa Ljudima. NVO su od velike važnosti UNEP-u.

U svojim ranim danima, UNEP je uglavnom sarađivao sa ekološkim nevladinim organizacijama. Sada ova saradnja obuhvata razvojne projekte koji se odnose na dezertifikacije u Africi, kao i saradnju sa privatnim sektorom, uključujući komercijalne banke i osiguravajuća društva. Saradnja čini povećanje njihovog kapaciteta „ozelene“ njihove površine.

Jača saradnja sa nevladinim organizacijam (NVO). Posebni dogovori o saradnji postoje sa međunarodnim NVO kao što su IUCN i ELCI. Kroz ove aranžmane, pruža se pomoć i savetodavne usluge vladama i nevladinim organizacijama.

Životna sredina kroz oči mladih. Tokom poslednjih 10 godina, UNEP je razvio program koji uključuje tinejdžere i decu u svoje aktivnosti. Jedan bitan događaj je bio prva Međunarodna dečja Konferencija o životnoj sredini održana u Istbornu, Velikoj Britaniji u oktobru 1995. Još jedan bitan događaj je UNEP Globalni Forum Mladih, koji se održava svake dve godine, gde mladi ljudi stiču praktične veštine koje će im omogućiti da razviju projekte u cilju očuvanja životne sredine.

Ključna uloga žena u održivom razvoju. Prepoznajući ključnu ulogu žena u brizi za životnu sredinu, UNEP teži tome da obezbedi njihovo puno učešće u procesu donošenja odluka o životnoj sredini. Četvrta UN Svetska ženska Konferencija održana u Pekingu obezbedila je jedinstvenu priliku za UNEP da izgradi konsenzus o integraciji ženskih briga o životnoj sredini i održivom razvoju.

Životna sredina: Nova dimenzija u međunarodnom sportu. UNEP i Međunarodni Olimpijski komitet su potpisali sporazum o partnerstvu 1995. Za unapređenje zaštite životne sredine u sportskim takmičenjima. Životna sredina sada postoji kao „treći stub“ olimpizma, uz sport i kulturu. U partnerstvu sa MOK-om, UNEP je inicirao razvoj ekoloških smernica za sportske saveze i zemlje koje se takmiče na Olimpijskim Igrama.

Ekološko obrazovanje i svest. Podizanje javne svesti o pitanjima zaštite životne sredine je možda najvažnija aktivnost UNEP-a. Koncept globalnog ekološkog državljanstva vodi većinu UNEP aktivnosti. Krajnji cilj je ne samo da promeni stavove ljudi, već i da ih motiviše i osposobi da deluju na životnu sredinu. Svetski dan životne sredine koji se slavi svake godine 5. juna, godišnja “Globalna 500 rolna časti” koja se dodeljuje pojedincima i organizacijama za izuzetna ostvarenja u oblasti zaštite životne sredine i UNEP Sasakawa Ekološka nagrada koja se dodeljuje godišnje vodećim ekolozima su takođe doprineli unapređenju globalne svesti o životnoj sredini. UNEP-ova međunarodna takmičenja fotografija životne sredine su privukla veliki broj takmičara širom sveta. UNEP je takođe i sponzor godišnje kampanje Čišćenja gde se milioni ljudi širom sveta uključe u čišćenju gradova, plaža, reka i sela. UNEP koristi posebne informacione pakete, vesti izdanja, izložbe i publikacije kao što je časopis ”Naša Planeta” za podsticanje zajednice i nevladino delovanje. Zajedno sa Televizijskim Fondom za životnu sredinu (TVE), UNEP je organizovao preko 60 međunarodnih koprodukcija da dopre do publike u 98 zemalja.

Regionalna isporuka. Prisustvo UNEP-a u regionu je značajno povećano i veća odgovornost je data regionalnim kancelarijama u izvršavanju ovog programa.

Ove kancelarije su locirane u Njujorku za Severnu Ameriku, Ženevi za Evropu, Najrobiju za Afriku, i Karibima i Bahreinu za Zapadnu Aziju.

2.6 Administracija i budžet

Smešten u Najrobiju, UNEP-om upravlja Izvršni direktor, trenutno Elizabet Dovesvel. Njegov Upravni odbor, čiji se članovi biraju na Generalnoj skupštini UN-a na mandat od

četiri godine, procenjuje stanje životne sredine u svetu, uspostavlja prioritete programa UNEP, i usvaja budžet. Upravni Odbor je sastavljen od 58 članova izabranih po sledećem osnovu: 16 mesta za Afriku, 13 za Aziju, 6 za Istočnu Evropu, 13 za Zapadnu Evropu i druge države i 10 za Latinsku Ameriku.

UNEP programi se finansiraju iz fonda za životnu sredinu koji je sačinjen od dobrovoljnih priloga, raznih fondova i UN budžeta. Budžetska izdvajanja za zaštitu životne sredine i Fond za finansiranje programskih aktivnosti UNEP-a za period 1996-1997 je odobren od strane Upravnog Odbora i iznosi 90-105 miliona \$”¹

2.7 Važne delatnosti Unepa

UNEP je sponzorisao razvoj solarnih kreditnih programa, sa atraktivnim stopama prinosa, obezbeđujući troškove amortizacije, početne troškove i na taj način su obezbeđena sredstva za kupovina i široku primenu solarnih PV sistema. Najpoznatiji primer je solarni kredit, program sponzorisan od strane Unepa koji pomaže 100.000 ljudi i finansira solarne energije i sisteme u Indiji .Ovaj uspeh u solarnom programu Indije doveo je do sličnih projekata u zemljama u razvoju poput Tunisa , Maroka , Indonezije i Meksika . Sličan program kreditne aktivnosti solarnih sistema Unep i Vlada Crne Gore odnosno Ministarstvo ekonomije podstiču i putem javnog poziva pozivaju komercijalne banke koje posluju na teritoriji Crne Gore da ponude uslove i modalitet saradnje da bi se na taj način obezbedili krediti za domaćinstva za ugradnju solarnih kolektora. „ Krediti će se koristiti samo za potrebe ugradnje kolektora, i biće u visini vrijednosti solarnog sistema koji se stavlja na stambeni objekat. Ministarstvo ekonomije i UNEP su obezbijedili finansijska sredstva za subvencioniranje kamatne stope u cilju omogućavanja pristupa komercijalnim zajmovima za nabavku sistema za solarno zagrijavanje vode, i to do 0% efektivne kamatne stope. ”² Na osnovu Studije tržišnog potencijala za razvoj, pokrenut je projekat za ugradnju i korišćenje solarnih kolektora za zagrijavanje sanitarne vode. Prema ovoj studijij Crna Gora ima izuzetne ekonomske

¹ UNEP, <http://www.unep.org/newdraft/unep/about.htm>, 02.07.2013

² <http://moj-dom.me/energija/vlada-i-unep-ce-pokusati-da-podstaknu-kreditnu-aktivnost-za-projekte-solarnih-sistema/>, 02.07.2013.

povoljnosti od upotrebe navedene tehnologije. U studiji je navedeno da bankarski sektor u Crnoj Gori još nije dovoljno motivisan da nudi povoljne kredite za implementaciju mera energetske efikasnosti. Poznato je da se u razvijenim zemljama i zemljama ubrzanog razvoja, više od 50 odsto potreba za električnom energijom koristi se za potrebe zagrevanja vode i prostora. Za Crnu Goru saradnja sa Unepom za finansiranje solarnih sistema je značajna zbog svog solarnog potencijala i sve pristupačnije tehnologije u ovoj oblasti koja se uspešno koristi za zagrevanje sanitarne vode i prostora, ali i problema povećanja cena električne energije, jer upotreba solarnih kolektora predstavlja sve povoljnije rešenje za prosečno crnogorsko domaćinstvo. Do sada su u Crnoj Gori samo tri banke nudile investicione mere za poboljšanje energetske efikasnosti, što će od sada biti povoljnije jer Vlada Crne Gore u saradnji sa Unepom nudi određeni finansijski podsticaj, kako bi pored malih i srednjih preduzeća i fizička lica imala mogućnost kreditiranja.

UNEP sponzoriše projekat u močvarama na Bliskom istoku koji pomaže da se zaštiti najveći močvarnik na ovom prostoru. UNEP je 2001.godine upozorio međunarodnu zajednicu na uništenja močvara, objavljujući satelitske slike koje pokazuju lošu ekološku mapu za 90 odsto močvarnih teritorija predlažući program podrške za upravljanje životnom sredinom u cilju upravljanja područjem močvara na ekološki prihvatljiv način. U cilju da se obezbedi puno učešće globalnih zajednica, UNEP radi u inkluzivnom programu za različite društvene grupe. UNEP ima program za mlade ljude poznate kao Tunza. U okviru ovog programa su i drugi projekti kao što AEO za mlade. Jedan od aktuelnih programa u agendi UNEP-a je i akcija za zaustavljanje topljenja lednika, veoma važna aktivnost jer je vezana za naučni dokaz frapantnog otapanja lednika koji je u 2006. godini dostigao rekordan gubitak. Naučna pretpostavka je da bi sloj glečera mogao potpuno nestati u narednim decenijama. U proseku se glečeri smanjuju za 4.9 metara, a najteži gubici zabeleženi su u Norveškoj na glečerima koji su smanjeni za oko 10 metara, samo u 2006. godini.

Jedna od važnijih studija UNEP-a i Svetske zdravstvene organizacije (SZO) je predstavljanje novih dostignuća o informacijama vezanim za potencijalne rizike vezane za rast ljudskih hormona i reproduktivnog sistema usled izlaganja stotinama hemikalija, poznat kao endokrinih disrupters (EDCs). Ove hemikalije, koje se nalaze u velikom broju potrošačkih i industrijskih proizvoda, takođe utiče na biljni i životinjski svet. Izveštaj daje najnovije podatke

o izloženosti EDCs, i ističe prioritete akcije koje mogu biti preduzete u cilju smanjenja rizika po zdravlje ljudi i životnu sredinu. Skoro trideset odsto smrtnih slučajeva, loše zdravlje i gubitak ekonomske aktivnosti usled bolesti u Africi može se pripisati ekološkim rizicima. Ovo uključuje unutrašnje i spoljne zagađenje vazduha, gubitak biodiverziteta, hemijska kontaminacija, kao i klimatske promene. Rešavanje takvih zdravstvenih rizika - pojavljuje se kao ključni razvojni prioritet za angažovanje resursa UNEP-a.

Jedan od ambicioznih projekata UNEP-a je i proizvodnja električnog automobila koja se ostvaruje u saradnji sa proizvođačem automobila Dajmle. U ovom projektu učestvuje 250 predstavnika iz oblasti industrije, nauke, politike i nevladinih organizacija. Pored saradnje sa proizvođačem automobila Dajmle „Program Ujedinjenih Nacija za zaštitu životne sredine - Unep je osmislio „ Vodič za ekološki čistija i efikasnija vozila” kao sredstvo za pružanje informacija i primera iz stvarnog života o tehnologijama i politikama koje se primenjuju širom sveta u cilju unapređenja ekonomičnosti potrošnje goriva za motorna vozila. Inovativni dizajn vodiča³ je namijenjen kreatorima politika kojima su potrebne informacije za razvijanje efektivnih politika u cilju unapređenja energetske efikasnosti i smanjenja emisije gasova „ staklene bašte” u njihovim zemljama. Vodič sadrži upustvo i „ studije slučaja” koje opisuju aktivnosti koje se preduzimaju na unapređenju štednje u potrošnji goriva za motorna vozila širom sveta. Dizajniran je da pruži odgovor na osnovna pitanja o tome šta ekonomična potrošnja goriva predstavlja, kako se sprovodi u praksi, o aktivnostima vlada različitih država na smanjivanju zavisnosti od fosilnih goriva i smanjenju emisije gasova, uticaju tehnologije na ekonomičnu potrošnju goriva i o tome koje praktične aktivnosti kreatori politika mogu preduzeti u pogledu obezbeđivanja čistijih i efikasnih automobila. Upustvo pruža pregled sadržaja i glavnih funkcija „Vodiča za ekološki čistija i efikasnija vozila”, omogućavajući korisniku da prilagodi upotrebu vodiča sopstvenim potrebama i zahtjevima.”⁴ Osim navedenih delatnosti Unepa , značajno je pomenuti „ Globalnu inicijativu za ekonomičnu potrošnju goriva – GFEI ” jer se procenjuje da će u narednim decenijama broj vozila porasti tri do četiri puta, a najviši procenat ovog porasta desiće se u zemljama u razvoju. „ Uticaj porasta broja vozila će imati ogromne posledice na zdravlje ljudi, životnu okolinu i globalnu klimu tako da je od vitalnog značaja da se većina efikasnih tehnologija u oblasti potrošnje goriva kao

³ Inovativni dizajn vodiča je dostupan na internet adresi www.unep.org/transport/gfei/auto-tool.

⁴ UNEP, www.unep.org/transport/PCFV/PDF/GFEITool_User%20Guide_Montenegro.pdf, str.3, 2.07.2013

i odgovarajuće akcione politike prihvate što prije od strane svih država. Bez istinski globalnog napora na ograničavanju emisije gasova vozila za potrebe transporta, svijet neće biti u stanju da adekvatno riješi problem emisije CO₂. Danas postoje troškovno efikasne i standardizovane tehnologije ali politike za ubrzavanje njihove primjene još uvek nisu razvijene u rastućim ekonomijama. Samo veoma mali broj zemalja u razvoju primenjuje neki oblik politike usmjerene ka povećavanju korištenja ekološki čistijih vozila.”⁵ Veoma je važno napomenuti da ovom inicijativom upravljaju četiri organizacije i to: Unep, međunarodna agencija za energetiku, OECD međunarodni forum za transport i FIA fondacija.

Još jedna od delatnosti Unepa je informisanje o zagađenosti određenih područja i njihovo čišćenje. Ovo se pre svega odnosi na zagađena područja u Iraku, ali i na druga zagađena područja u svetu. UNEP je saopštio da u Iraku postoji na hiljade zagađenih područja koja su najviše pogođena u toku ratnih dejstava na ovom prostoru. „Stručnjaci koji su ispitali pomenuta područja kažu da ona predstavljaju samo vrh ledenog brega, u odnosu na ostale zagađene delove Iraka. Jedno od njih je i uništena fabrika za hemijsku obradu metala, u ravnici između reka Tigar i Eufrat, bombardovana i opljačkana tokom rata 2003.godine. Druga četiri objekta takođe su opljačkana. Irački ministar ekologije, Otman Hasan kaže da su svi ti objekti teško zagađeni raznim otrovnim hemikalijama, dodajući da se četiri nalaze u okolini Bagdada, a peti kraj Mosula i da predstavljaju potencijalnu opasnost za milione ljudi: ” Te oblasti su bombardovane i opljačkane, ali ne od strane bogatih ljudi. Opljačkali su ih siromašni jer su im bili potrebni metalni rezervoari i drugi metali. Oni nisu znali kakvoj se opasnosti izlažu.”⁶ Procenjuje se da će biti potrebne godine da se istraže zagađena područja u Iraku. Među zagađenim područjima nalaze se i ona koja su zagađena osiromašenim uranijumom. „Ekološki program Ujedinjenih nacija UNEP kaže da će biti potrebne godine da bi se istražila sva zagađena područja u Iraku, među kojima i 311 područja zagađenih osiromašenim uranijumom. Funkcioneri programa kažu da u narednih 6 meseci nameravaju da obišu još 150 objekata. Izvršni direktor UNEP-a, Klaus Topfer, kaže da je Irak i od prošlog režima nasledio napuštena i zagađena industrijska i vojna postrojenja. On je nabrojao pet osnovnih uzroka zagađenja: ”Jedan uzrok su još nedovoljno ispitane konsekvence rata između

⁵ UNEP, www.unep.org/transport/PCFV/PDF/GFEITool_User%20Guide_Montenegro.pdf, str.12, 2.07.2013

⁶ Glas Amerike, www.glasamerike.net/content/a-34-2005-11-11-voa4-86839337/743348.html, 02.09.2013

Irana i Iraka. Drugi je prvi Zalijski rat. Treći je višegodišnje nedovoljno ulaganje u ekološku zaštitu, koja u bivšem režimu nije ni postojala. I najzad, imamo poslednji rat i pljačku koja je usledila. Pošto osoblje UN ne može da radi u Iraku, 30 iračkih stručnjaka je van zemlje obučeno za ekološka ispitivanja, a UNEP namerava da idućeg meseca počne sa čišćenjem dva od najteže zagađenih područja.”⁷ Da se zaključiti da je UNEP nakon što je saopštio da postoji mnogo zagađenih područja u Iraku, identifikovao razloge nastanka zagađenja tih područja i pokrenuo akciju čišćenja zagađenih područja uključujući i ona koja su zagađena osiromašenim uranijumom. Ovo nije prvi slučaj da su određena područja na kojima su se odvijala borbena dejstva, zagađena osiromašenim uranijumom. Jedan takav slučaj desio se u SRJ u toku ratnih dejstava za vreme bombardovanja o čemu govore UNEP i NATO izveštaji, kao i izveštaji jugoslovenskih jedinica u toku rata i naučni radovi i knjige koji su objavljeni na ovu temu. Savezno ministarstvo za odbranu učestvujući na seminaru Saveza hemičara i tehnologa Jugoslavije u Beogradu na temu “Osiromašeni uranijum, istine i zablude” iznijelo je svoj stručni rad kao veliki doprinos „za što temeljnije i što brže upoznavanje sa ovom u mnogo čemu novom oblašću i iznalaženje rešenja za umanjivanje posledica prisustva osiromašenog uranijuma na ovom prostoru”⁸ Dakle, osiromašeni uranijum koji je u Iraku kako je saopštio UNEP, zagađio 311 područja korišćen je u toku ratnih dejstava i na prostoru SRJ, najviše na Kosovu i Metohiji, zatim u Srbiji i Crnoj Gori. „Osiromašeni uran (u daljem OU) je nusprodukt u pripremi goriva za nuklearne reaktore i nuklearno oružje i predstavlja vrlo opasan radiokativni otpad. Njegovo čuvanje predstavlja veliku opasnost i problem za svaku zemlju sa razvijenom nuklearnom tehnologijom.”⁹ Da se primetiti da su zemlje sa razvijenom nuklearnom tehnologijom, uran počele da upotrebljavaju za proizvodnju oružja i municije kako bi se oslobodile određene količine urana koji predstavlja veliku opasnost za čuvanje kao opasan radiokativni otpad. S toga ne čudi što su područja na kojima su se odvijala borbena dejstva gdje je zabeležena upotreba municije sa uranom, među najzagađenijim područjima u Iraku kao i drugim mestima u svetu gdje je korišćena ova municija, kao što je bio slučaj i sa SRJ u toku NATO bombardovanja. „Stepen opasnosti dobro ilustruje sledeći primer, koji je u svom članku izneo Leonard Dietz: “ U februaru 1980.godine sudskim nalogom države

⁷ Glasamerike, www.glasamerike.net/content/a-34-2005-11-11-voa4-86839337/743348.html, 02.09.2013

⁸ Petković, S., Zarić, M., & Dević, Z. (2001). Upotreba municije sa osiromašenim uranom u agresiji NATO na Saveznu Republiku Jugoslaviju. *Hemijska industrija*, 55(7-8), 318-324

⁹ Petković, S., Zarić, M., & Dević, Z. (2001). Upotreba municije sa osiromašenim uranom u agresiji NATO na Saveznu Republiku Jugoslaviju. *Hemijska industrija*, 55(7-8), 318-324

Njujork preseljeno je postrojenje za proizvodnju penetratora od osiromašenog urana “National Lead Industries” da prestane sa proizvodnjom, jer su svakog meseca prevazilažene propisane granice izbačene radioaktivnost u vazduhu od 150 nCi. Ova vrednost odgovara količini od 387g osiromašenog urana. Poređenja radi samo jedan penetrator u projektilu avionskog topa 30 mm sadrži 298g osiromašenog urana. Međutim, detaljnijim proučavanjem stranih izvora definicija OU je šira od napred navedene. Naime, u izveštaju Svetske zdravstvene organizacije o zdravstvenim efektima OU kaže se da je “osiromašeni uran nusprodukt procesa obogaćivanja urana u nuklearnoj industriji u kojem se skoro sav radioaktivni izotop U-234 i dve trećine U-235 izdvaja. Tako je osiromašeni uran skoro potpuno U-238 i on ima oko 60% radioaktivnog prirodnog urana. Osiromašeni uran može takođe sadržati tragove drugih radioaktivnih izotopa unetih u toku procesiranja.” Ovo ukazuje na to da se u municiji može naći i reaktorski materijal nakon reprocesinga-ponovnog izdvajanja U-235 i da u osiromašenom uranu može da ima i drugih radioaktivnih izotopa kao što su plutonijum, neptunijum, i drugi što u proceni rizika može imati novu specifičnu težinu. Prema literalnim podacima kojima je Vojska Jugoslavije raspolagala još pre agresije, NATO savez je raspolagao širokim arsenalom municije povećane probojnosti sa jezgrom od OU. Imajući u vidu štetno dejstvo koje je ova municija ostavila i na pripadnike snaga NATO alijanse u Zalivskom ratu i ceneći da postoji velika verovatnoća da do upotrebe ovakve municije dođe u eventualnoj agresiji NATO na SR Jugoslaviju, izvršene su određene pripreme jedinica Vojske Jugoslavije, koje su se odnosile na mere zaštite ljudstva i organizaciju radiološko-hemijskog izviđanja rejonu udara snaga sa distance.”¹⁰ Procena Vojske Jugoslavije, da će NATO koristiti municiju sa osiromašenim uranom, kao što je bio slučaj u Zaliskom ratu, ispostavile su se tačnim. „U agresiji na Saveznu Republiku Jugoslaviju, NATO snage su počev od 30.marta 1999.godine bombardovanjem šireg rejonu Prizrena, otpočele upotrebu municije sa OU-238 u svim operacijama u kojima je učestvovao avion A-10A, njihov čuveni “lovac tenkova”. Avioni su iz sastava Ratnog vazduhoplovstva SAD.”¹¹ Avioni su dejstvovali na Kosovu i Metohiji, južnoj Srbiji i Crnoj Gori. Među dokazima o korišćenju municije sa osiromašenim uranom spadaju ostaci municije i kontaminacija zemljišta koja je utvrđena na

¹⁰ Petković, S., Zarić, M., & Dević, Z. (2001). Upotreba municije sa osiromašenim uranom u agresiji NATO na Saveznu Republiku Jugoslaviju. Hemijska industrija, 55(7-8), 318-324

¹¹ Petković, S., Zarić, M., & Dević, Z. (2001). Upotreba municije sa osiromašenim uranom u agresiji NATO na Saveznu Republiku Jugoslaviju. Hemijska industrija, 55(7-8), 318-324

bombardovanim lokacijama, zvanična izjava Generalnog Sekretara NATO o količini i lokacijama upotrebe municije sa osiromašenim uranom u toku bombardovanja SRJ kao i pregled lokacija na Kosovu i Metohiji po kojima je dejstvovano i izveštaj UNEP-a o posledicama upotrebe municije sa osiromašenim uranom u NATO bombardovanju SRJ. „Analizama uzorka tla obavljenim u Institutu za nuklearne nauke “Vinča“ , Zavodu za zdravstvenu zaštitu radnika u Nišu, PMF u Novom Sadu, VTI u Beogradu, JU “CETI“ u Podgorici, utvrđeno je postojanje rejonu radioaktivno kontaminiranog zemljišta. Karakteristike ovih rejonu su sledeće:

- “Borovec“, 2 lokacije-južno od Bujanovca za oko 10 km. Dejstvovano 27.05.1999. U uzorcima zemlje konstatovana je aktivnost OU od 250-17490 Bq/kg.
- “Bratoselce“, -severoistočno od Preševa za oko 10 km. U uzorcima zemlje konstatovana je aktivnost OU od 9 do 116 puta veća od dozvoljene (1.800-23.400 Bq/kg)
- “Reljan Kuka“, - istočno od Preševa za oko 10 km-dejstvovano 28.05.1999.godine Aktivnosti OU u zemlji kreće se od 70 do 200 Bq/kg.
- “Pljačkovica“, - repertitor RTS-a, severno od Vranja za oko 4 km. Dejstvovano 29.05.1999.godine. Uzorci zemlje pokazuju izuzetno visok sadržaj OU i radioaktivnost 230 do 1.100 puta veću od dozvoljene (5.580-235.000Bq/kg)
- Rejon tvrđave “Arza“, na poluostrvu Luštica. Dejstvovano 30.05.1999.godine. Analizom uzoraka utvrđena kontaminacija OU i radioaktivnost 7 do 350 puta veća od dozvoljene (1.450-7.000 Bq/kg)

Na navedenim lokacijama prema našim procenama ispaljeno je 3.000 do 5.000 zrna kalibra 30mm sa OU i time je teritorija SR Jugoslavije, van prostora Kosova i Metohije, kontaminirana sa oko 1 do 1,5 t osiromašenog urana. Detaljnije radiolško i hemijsko izviđanje prostora Kosova i Metohije nije bilo moguće. Međutim prema izveštajima NATO, municija sa OU korišćena je pri svakom angažovanju aviona A-10A. Na teritoriji SR Jugoslavije evidentirano je 112 lokacija. Pri tome je ispaljeno oko 31.000 projektila sa OU. Naši izvori se poklapaju sa brojem borbenih dejstava aviona A-10A u toku agresije, ali tvrdimo da je upotrebljeno 50.000 projektila. S obzirom da se u izveštaju NATO za dejstva na 23 lokacije ne

navodi broj ispaljenih zrna, opravdano se može zaključiti da je NATO u toku agresije upotrebio znatno više projektila sa OU, nego što priznaje. “¹²

Iz navedenog se može zaključiti kolika je zagađenost zemljišta na područjima koja su na Kosovu i Metohiji, Južnoj Srbiji i Crnoj Gori bila izložena dejstvima NATO aviona koji su koristili municiju sa osiromašenim uranom. Stav naučnog skupa održanog u Beogradu vezan za izveštaj UNEP-a jeste da je njegov najveći nedotatak što nije izvršeno ispitivanje kontaminacije ljudi, te je po njima izveštaj trebao da sadrži odgovor na pitanja:

- 1.) Da li je postojala ili i dalje postoji opasnost po zdravlje ljudi ?
- 2.) Da li ljudi, povređena lica u NATO udarima i lica izložena udaru imaju šansu da će proći bez posledica i ako su preživjeli ranjavanje, i ako ima dokaza da u kontaminiranim područjima umiru ljudi a ne opitne životinje ?
- 3.) Da li municija sa osiromašenim uranijumom treba i dalje da bude u vojnoj upotrebi kako bi se nastavilo njeno korišćenje u ratnim sukobima ?

Stav delegacije ministarstva odbrane koja je učestvovala na naučnom skupu u Beogradu je da municija sa osiromašenim uranom koja je korišćena u toku bombardovanja SRJ nije dozvoljena municija i da bi je trebalo zabraniti. „ Oni koji su je upotrebili učinili su zločin protiv čovečnosti i moraju snositi odgovornost zbog toga. “¹³ Takođe, njihov stav je da stvorena kontaminacija mora biti potpuno uklonjena. U tom cilju predložena su rešenja sanacije – dekontaminacija definisanih rejona povećane kontaminacije u pet faza:

- Ograđivanje kontaminiranog zemljišta i postavljanje znakova upozorenja pristupu toj lokaciji
- Vađenje preostalih radioaktivnih zrna i prikupljanje fragmenata municije 30 mm OU
- Deponovanje i čuvanje radiaktivnog otpada
- Nasipanje rejona kontaminacije zemljom dubine 30
- Deponovanje odluke o trajnoj zabrani korišćenja tog zemljišta

¹² Petković, S., Zarić, M., & Dević, Z. (2001). Upotreba municije sa osiromašenim uranom u agresiji NATO na Saveznu Republiku Jugoslaviju. Hemijska industrija, 55(7-8), 318-324

¹³ Petković, S., Zarić, M., & Dević, Z. (2001). Upotreba municije sa osiromašenim uranom u agresiji NATO na Saveznu Republiku Jugoslaviju. Hemijska industrija, 55(7-8), 318-324

Pored navedenog predloženo je da se organizuje pojačan medicinski nadzor nad licima izloženim kontaminaciji (VJ,MUP-a) i svima koji su bili urejonima za vreme upotrebe municije sa osiromašenim uranom u ratnim dejstvima na ovom prostoru. Za realizaciju predloženih mera neophodna su materijalna i finansijska sredstva. „ U kontaktima sa predstavnicima međunarodne zajednice neophodno je insistirati na:

- Obezbeđenju potrebnih materijalnih i finansijskih sredstava
- Angažovanju njihovih snaga i odgovarajuće opreme za uklanjanje posledica u svim fazama“ ¹⁴

Upotreba municije sa osiromašenim uranijumom i zagađenje zemljišta na već navedenim područjima gdje su se odvijala borbena dejstva uz korišćenje ove municije nijesu jedini problem ove vrste sa kojim se suočila SRJ i njen narod u toku NATO bombardovanja. „Pored upotrebe opasne municije sa osiromašenim uranijumom, u toku tromesečnog bombardovanja dejstvovano je i po rafinerijama i postrojenjima Naftne industrije Srbije, hemijskim fabrikama i drugim postrojenjima. Mete napada su bila najnaseljenija područja, mesta sa najvećim ekološkim rizikom: Pančevo, Barič, Beograd, Novi Sad, Bor, Lučani, Kruševac, Kragujevac, Valjevo, Kraljevo... Bombardovane su, između ostalih, hemijske fabrike „Petrohemija“ i „Azotara“ u Pančevu i Novom Sadu, „Bazna hemija“ u Bariču, rezervoari nafte na brojnim lokacijama. Samo Rafinerija nafte, Novi Sad, bombardovana je 12 puta sa više od 200 projektila. Sve navedene fabrike i rafinerije nalaze se na obalama reka, Save i Dunava tako da je osim zagađenja atmosfere i zemljišta vršeno i zagađivanje vodotokova. Posebnu ekološku katastrofu izazvalo je gorenje velikog rezervoara sa naftom u Pančevu. U pančevačkoj „Petrohemiji“ namerno je gađan rezervoar sa monomerom-vinilhloridom, jedinjenjem koje se koristi za izradu plastičnih masa i koje je vrlo otrovno i kancerogeno. Sagorevanjem vinilhlorida u vazduhu, uz neophodnu oksidaciju, osim oksida ugljenika i čađi, nastaje hlorovodonična kiselina i veoma opasno jedinjenje hlora, fozgen poznat kao bojni otrov ! Nad Pančevom se tri dana vio gust oblak zagušljivog i otrovnog čađavog dima, sve dok vetar nije promenio pravac i poterao oblak preko cele srednje Evrope, čak do Švedske i Norveške. Veliki požari, izazvani gorenjem rezervoara sa naftom u Pančevu i Novom Sadu, Čukarici u

¹⁴ Petković, S., Zarić, M., & Dević, Z. (2001). Upotreba municije sa osiromašenim uranom u agresiji NATO na Saveznu Republiku Jugoslaviju. Hemijska industrija, 55(7-8), 318-324

Beogradu i na drugim lokacijama, predstavljali su ozbiljnu opasnost za gušenje stanovništva u neposrednoj blizini požara, zbog nedostatka kiseonika, te su stoga neki delovi u opasnim zonama morali biti evakuisani. Kiše (pa i grad neobične veličine i oblika) koje su posle tih požara padale, bile su crne, muljevite, ostavljale su mastan, crn talog pun čađi i raznih kiselih, otrovnih produkata gorenja. “¹⁵ Dakle, iz navedenog može se zaključiti da pored već navedene upotrebe municije sa osiromašenim uranijomom i zagađenja zemljišta koje je prouzrokovano upotrebom ove municije u ratnim dejstvima na već navedenim lokacijama na kojima je utvrđen povećan stepen radioaktivnosti, dejstvujući po rafinerijama i postrojenjima i hemijskim fabrikama, te napadajući najnaseljenija područja sa najvećim ekološkim rizikom usled NATO bombardovanja, došlo je do zagađenja ne samo atmosfere i zemljišta, već i vodotokova jer su se pomenute fabrike i rafinerije nalazile na obalama reka. Pored već pomenutih rafinerija i hemijskih fabrika, treba istaći da je posebnu ekološku katastrofu izazvalo gorenje rezervoara sa monomerom-vinilhloridom koje je usled sagorevanja u vazduhu uz kako je već navedeno, nepotpunu oksidaciju, osim oksida ugljenika i čađi stvarao hlorovodoničnu kiselinu i opasno jedinjenje hlora-fozgen koji je poznat kao bojni otrov. Savezna Republika Jugoslavija i njeno stanovništvo su u toku bombardovanja bili izloženi ne samo upotrebi municije sa osiromašenim uranijumom već i sa uništenjem rafinerija i hemijskih fabrika, te zagađenjem atmosfere, zemljišta i vodotokova što se može nazvati ekološkom katastrofom.

2.8 Misija

Jedna od najvažnijih misija UNEPA je da bude lider u podsticanju i razvoju brige za zaštitu životne sredine, da inicira i koordinira aktivnost svih država u tom razvoju, da utiče na senzitivnost relevantnih subjekata u zaštiti i razvoju i očuvanja zdrave sredine kao i da promoviše održivi razvoj u globalnim društvenim akcijama. Informisanje o mogućim opasnostima u tim akcijama jedan je od važnih preventivnih faktora u održivom razvoju ali i

¹⁵ Nikezić Ilija, Etika ratovanja, knjiga o humanizmu i nasilju, Novinsko Izdavački Centar Vojska, Beograd 2003, str. 154-155

omogućavanje narodima i državama da poboljšaju kvalitet svog života, u cilju očuvanja ekosistema i biodiveziteta planete na globalnom nivou.

2.9 Vizija

Podržavajući transformaciju u sektoru šumarstva

Optimalan doprinos šuma zelenoj ekonomiji je dostignut kada šume dostignu pun potencijal za svoje društvo. Rast prihoda i zaposlenosti je vođen privatnim i javnim investicijama, što zauzvrat, smanjuje emisiju ugljenika, povećava efikasnost resursa i sprečava gubitak biodiverziteta zasnovanog na šumama. Takve investicije su podržane povećanim znanjem o društveno ekonomskim vrednostima usluga šumskog ekosistema, svešću među sektorima i građenju kapaciteta u zemljama u razvoju. Ove međusektorske investicije bi trebalo da održe, povećaju i gde je potrebno, obnove prirodni kapital zasnovan na šumama.

Kapital koji je kritično ekonomsko sredstvo i izvor javnih davanja, posebno za ljude čiji će kvalitet života i bezbednost zavisiti od prirode.

2.9.1. Otključavanje optimalnog doprinosa šuma

Razmere pošumljavanja za Zelenu Ekonomiju su ogromne, veće od bilo koje pojedinačne organizacije. Ova transformacija će zahtevati velika i međusektorska partnerstva i ulaganja da uspe. Da bi se prikazali UNEP doprinosi i da bi se povećali mnogi naponi usmereni na transformisanje i upravljanje šumama, UNEP je identifikovao tri koraka koja su neophodna za transformaciju. Pojedinačno, ovi koraci ne donose rast zelenih površina, ali su ključno povezani. Mnoge promena procesa, alata i projekata doprinose uspostavljanju svakog koraka.

Ovi koraci su:

- Znati kako
- Omogućavanje uslova
- Finansije

Procesi, alati i pristupi u vezi sa ovim modelom su u obavezi da variraju od zemlje do zemlje. Različite promene će igrati različite ali međusobno povezane isporuke ovih koraka. Shodno tome, ovaj pristup takođe služi tome da pomogne u identifikovanju vrednosti partnerstva i kolaboracije. UNEP ključne inicijative da podrži transformaciju upravljanja šumama i korišćenja Zelene ekonomije uključuje:

- UN-REDD program
- Procena izvora šume i računovodstvo
- Globalna Šumska Straža 2.0
- Mau šuma
- GRASP¹⁶

¹⁶UNEP, www.unep.org/forests/OurVision/tabid/7188/Default.aspx, 2.07.2013

3. Unep u regionima

UNEP trenutno ima šest Regionalnih Kancelarija: Regionalna kancelarija za Afriku, koja se nalazi u Najrobiju. Takođe ima povezane kancelarije u Adis Abebi, da se poveže sa Afričkom Unijom, Ekonomska Komisija za Afriku i Vlada Etiopije u Pretoriji, da se poveže sa sekretarijatom Novog Partnerstva za afrički razvoj, Južnoafrička zajednica za razvoj i Vlada Republike Južne Afrike.

Regionalna kancelarija za Aziju i Pacifik, locirana je u Bangkoku sa pridruženom kancelarijom u Pekingu.

Regionalna kancelarija za Evropu, sa sedištem u Ženevi, sa kancelarijom u Briselu da se poveže sa Evropskom Unijom i kancelarijom u Moskvi. Privremeni Sekretarijat Okvirne konvencije o zaštiti i održivom razvoju Karpata, koji se dobija od strane UNEP-a, ima sedište u Beču i komunicira sa agencijama Ujedinjenih Nacija i drugim međunarodnim organizacijama koje tamo imaju sedište.

Regionalna kancelarija za Severnu Ameriku, locirana je u Vašingtonu.

Regionalna kancelarija za Latinsku Ameriku i Karibe, nalazi se u gradu Panama, sa kancelarijama u Braziliji i Meksiko Sitiju.

Regionalna kancelarija za Zapadnu Aziju, locirana u Manami, sa kancelarijom u Kairu koja se povezuje sa Ligom Arapskih država. Pored toga, kancelarija u Njujorku je povezana sa sedištem Ujedinjenih Nacija i agencijama sa sedištem u Njujorku, što olakšava kontakt sa Sekretarijatom Ujedinjenih Nacija i učestvuje u različitim procesima Ujedinjenih Nacija.

3.1. Osnovne funkcije Regionalnih kancelarija

Osnovne funkcije regionalnih kancelarija su :

1. Političke analize, odnosi i podrška da informišu o procesima donošenja odluka, strategiji i inicijativama po zemljama, Unep-u i relevantnim partnerima i da se poboljša koncenzus ekološke održivosti kroz (pod) regionalne forume i mehanizme.
2. Koordinacija programa, upravljanje i implementacija što dovodi do sprovođenja Programa Unep u regionima i obezbeđuje koherentnost, sa UN politikom i programima.
3. Partnerstva da podrže strateška i programska partnerstva sa vladama , UN organizacijama , međuvladinim telima, drugim bitnim organizacijama i većim grupama u regionu.
4. Komunikacija i dosezanje do pojačane svesti javnosti o pitanjima životne sredine u regionu.
5. Mobilizacija resursa da iskoristi podršku Unep-a od strane donatora sa sedištem u regionu.¹⁷

¹⁷ UNEP,/www.unep.org/drc/RegionalOffices/tabid/101136/Default.aspx, 2.07.2013

4. Unep programi

Suočivši se sa narastajućim problemima vezanim za ekološku bezbednost, UN su 1972.godine na konferenciji „Samo je jedna zemlja“ održanoj u Štokholmu, ustanovile poseban program – UNEP sa ciljem buđenja ekološke svesti, kao i prepoznavanja, razmatranja i sprovođenja koordiniranih aktivnosti vezanih za pitanje životne sredine.

Delujući kao jedinstveni mehanizam, nacionalnih i regionalnih subjekata, nevladinih organizacija i međunarodnih institucija, UNEP sprovodi koncept ekološki zdravog razvoja, odnosno interaktivnog delovanja kao jedinog mogućeg pristupa rešavanju gorućih ekoloških problema. Ovakav pristup je inicirao usvajanje koncepta „Održivog razvoja“ u Izveštaju Brundtland komisije i Dokumentu Perspektive Ujedinjenih Nacija za 2000.godinu. Prethodno, on je našao uporište u Agendi 21 usvojenoj na Konferenciji Ujedinjenih Nacija o životnoj sredini i razvoju 1992.godine (UNCED).

Zalaganje UNEP-a za komplementarni pristup podrazumeva aktivno učešće privatnog sektora, nauke, omladine, sportskih i nevladinih organizacija, u postizanju zacrtanog cilja .

Skup informacija uz rezultate mnogobrojnih istraživanja o životnoj sredini imali su za posledicu usvajanje nekoliko međunarodnih konvencija o životnoj sredini. Za 41 godinu postojanja UNEP je uspeo da inicira, promoviše i implementira svoj program u koheziji sa ciljevima ekonomskog razvoja socijalnog blagostanja poznatijeg kao program za održivi razvoj. UNEP stavlja akcenat na: održivo upravljanje i korišćenje prirodnih resursa, kvalitetnije uslove za ljudsko zdravlje i okruženje i globalizaciju ekonomije i zaštitu životne sredine.

Unep čini nekoliko ekoloških programa:

- Klimatske promene
- Nepogode i sukobi
- Upravljanje ekosistemima
- Ekološka vladavina
- Štetne materije
- Efikasno korišćenje resursa
- Zalaže se za koncept održivog razvoja u UN
- UNEP u Beogradu osnovao konsultativnu grupu ministara međunarodne ekološke vladavine: voda, šume, suša, ozon
- Konferencija UN o klimatskim promenama, Kopenhagen

4.1 Odgovornosti Unepa

Odgovornosti Unepa uključuju promovisanje međunarodne saradnje u oblasti zaštite životne sredine preporučujući odgovarajuće politike koje se ogledaju u :

- Akcije u rešavanje velikih ekoloških pretnji.
- Praćenje stanja globalne životne sredine i prikupljanje i širenje informacija o životnoj sredini.
- Olakšavanje koordinacije aktivnosti Ujedinjenih nacija o pitanjima zaštite životne sredine
- Obezbeđivanje, veza i učešća, kako bi se sprovele aktivnosti u vezi sa zaštitom životne sredine.

- Pomaganje zaštite životne sredine na inicijativu ministarstava, posebno u zemljama u razvoju i zemljama sa ekonomijama u tranziciji, što inicira da se formuliše i sprovodi politika zaštite životne sredine.
- Utiče na razvijanje međunarodnog prava i zaštitu životne sredine
- Pružanje stručne savete o razvoju i korišćenju ekoloških koncepata i instrumenata.
- Razvijanje regionalne programe za životnu sredinu.

Glavni rezultati UNEP-ovih aktivnosti obuhvataju:

- Međunarodne sporazume, u cilju unapređenja zaštite životne sredine
- Savete vladama, u cilju sprovođenja zaštite životne sredine
- Nadzor nad radom multilateralnih organizacije koje se bave zaštitom životne sredine i održivim razvojem.
- Periodične procene i naučne prognoze, koje su vezane za donošenje odluka u cilju ostvarivanja međunarodni konsenzusa o glavnim ekološkim pretnjama kao i odgovore na njih.
- Efikasnu koordinaciju pitanja životne sredine u okviru sistema Ujedinjenih nacija.
- Senzibilisanje javnosti u razvoju i zaštiti životne sredine kao i
- Utemeljenje svesti i sposobnosti za upravljanje životnom sredinom
- Razvijanje efektivnih nacionalnih i međunarodnih odgovora na ekološke pretnje

4.2 Depi

Depi je jedan od sedam odeljenja Ujedinjenih nacija za životnu sredinu. Zasnovana na Unep-ovim prioritetnim tematskim oblastima u srednjoročnoj strategiji (2010-2013), odeljenje je odgovorno za:

- Upravljanje ekosistemom za dobrobit ljudi. Ovo obuhvata usluge ekosistema i ekonomiju, svežu vodu, kopnenih i morskih ekosistema
- Rešavanje ekoloških uzroka i posledica katastrofa i konflikata
- Adaptacija na klimatske promene
- Siromaštvo i inicijativa okoline (UNDP – UNEP partnerstvo)¹⁸

4.2.1 Biodiverzitet

Naučno saznanje o povezanosti biodiverziteta, usluga ekosistema i ljudskog blagostanja je znatno povećano od kad je završena Milenijumska procena ekosistema (MAs). Međutim, postoji potreba za jačom međunarodnom naučopolitičkom platformom kako bi se omogućilo spajanje naučnih znanja. Trenutna naučna politika za biodiverzitet i servise ekosistema čini nekoliko nacionalnih i internacionalnih programa, organizacija, mehanizama, i procesa.

Biodiverzitet i multilateralni odnosi vezani za ekosistem odnose se na oblasti zaštite životne sredine, na primer, sadrže odredbe o naučnoj i tehničkoj saradnji. Njihov doprinos kreiranju politike na odgovarajućim nivoima može biti pojačan ukoliko postoji mehanizam koji može da

¹⁸ UNEP, www.unep.org/depi/, 2.07.2013

obezbedi naučnu potporu, jedinstven okvir za borbu protiv promene biodiverziteta i usluga ekosistema.

Konsultacije o međunarodnom mehanizmu za naučne ekspertize o biodiverzitetu i globalna strategija o Milenijumskom ekosistemu odražava opšti dogovor o opštoj potrebi za međuvladinom naučno-ekonomskom platformom o biodiverzitetu i uslugama ekosistema. Ova potreba je dodatno ojačana IX/15 Konferencije članica Konvencije o biološkoj raznovrsnosti (CVD), što je dovelo do odluke Izvršnog direktora Ekološkog Programa Ujedinjenih Nacija (UNEP) da sazove ad hoc međuvladin sastanak kako bi razmotrili uspostavljanje efikasnog naučnog interfejsa o biodiverzitetu, servisima ekosistema i ljudskog blagostanja.¹⁹

4.2.1.1 Servisi ekosistema i ekonomija

Servisi ekosistema i ekonomije (ESE) imaju za cilj da podrže napore UNEP-a u izgradnji kapaciteta zainteresovanih strana za generisanje naučno verodostojne informacije potrebne za integrisanje pristupa servisa ekosistema nacionalnim ekonomskim i razvojnim okvirima. ESE rad je usmeren ka razvoju baze znanja, kao i promovisanju razumevanja kako se ekosistemi i usluge koje oni pružaju odnose na dobrobit i razvoj u tri glavne oblasti:

- Ekonomska vrednost i prirodna bogatstva
- Plaćanje za usluge ekosistema (PES) i učešća
- Institucionalni pristup za održivo korišćenje i pristup uslugama ekosistema.

Depijev rad na ESE je u skladu sa globalnom strategijom za nastavak do Milenijumske procene ekosistema (MA) 2005. MA je razvijen od strane grupe zainteresovanih partnerskih organizacija za rešavanje preostalih izazova istaknutih od strane nezavisnih procena MA.²⁰

¹⁹ UNEP, www.unep.org/depi/AboutDEPI/tabid/6652/Default.aspx, 2.07.2013

²⁰ UNEP, www.unep.org/depi/EcosystemServicesandEconomics/tabid/6389/Default.aspx, 2.07.2013

4.3 Odeljenje ranog upozorenja i procene (DEWA)

Odeljenje ranog upozorenja i procene (DEWA) obezbeđuje pravovremene, pouzdane, naučno relevantne ekološke analize, podatke i informacije za donošenje odluka i akciono planiranje za održivi razvoj. Ona prati, analizira i izveštava o stanju u globalnom okruženju, ocenjuje globalne i lokalne ekološke trendove i omogućava rano upozoravanje o razvoju ekoloških pretnji. Radeći kroz pet sekcija u sedištu u Najrobiju i šest regionalnih filijala, DEWA takođe održava kancelariju u UNEP Svetskom centru za monitoring (UNEP – WCMC) na Kembridžu i administrira Sekretarijatom za Komitet Ujedinjenih Nacija o efektima atomske radijacije (UNSCEAR) u Beču, Austrija.

Odeljenje blisko sarađuje sa velikim brojem partnera i centara u svim regionima sveta i uspostavio je funkcionalne mreže za prenos podataka, informacija, procena i razvoj kapaciteta.

Nauka je u temeljima UNEP rada i njena Naučna strategija ima za cilj da postavi jasan put u službi država članica i da ojača svoj rad.²¹

4.3.1 Procene

Procene okupljaju različita znanja na način koji je koristan za donošenje odluka. Procene su ključni mehanizmi putem kojih nauka obaveštava donošenje odluka.

UNEP podržava i partner je u brojnim ekološkim procenama sa različitom tematskom i geografskom pokrivenošću.

Procene su procesi fundamentalne komunikacije, a ne samo izveštaji, koji dele mnogo sličnih karakteristika, bez obzira na njihov obim. Sledeće karakteristike definišu ekološku procenu:

- To je kritična, recenzirana ocena podataka, za potrebe donošenja odluka o složenim javnim pitanjima, praćena dobro definisanim procesima.

²¹ UNEP, /www.unep.org/dewa/, 2.07.2013

- Obim (tema) definisana je od nekoliko strana, obično donosioca odluka. Nalazi su relevantni, ali preporučljivi.
- Pod dirigentskom palicom kredibilne grupe stručnjaka sa širokim spektrom disciplinske i geografske stručnosti, na izbalansiran i transparentan način.

DEWA takođe preuzima opsežne preglede najnovije nauke o pojedinim pitanjima sortirajući šta je poznato i široko prihvaćeno od onog što je poznato a nije prihvaćeno. Takvi problemi su naglašeni u UNEP seriji Godišnjih knjiga, Klimatskim promenama i u radu ranog upozorenja o pitanjima koje DEWA preuzima.

4.3.1.1 Integrisane procene i naučni izveštaji

Tematski	Regionalni	Globalni
Kopno	Afrika	Marinska procena
Voda	Azija Pacifik	
Antarktik	Evropa	Globalna životna sredina
Biodiverzitet	Latinska Amerika i Karibi	
Agrikultura		UNEP Globalna knjiga
Klimatske promene	Severna Amerika	Serije ²²
	Zapadna Azija	

4.3.1.2. Rana upozorenja o novim problemima

Većina ljudi o ranim upozorenjima misli kao o upozorenju od neposredne vremenske nepogode (uragan, tornado), klimatske promene (El Nino događaja, ili suša uzrokovanih manjkom kiše), ili geo-fizičkim dešavanjima kao što su zemljotresi i plimski talasi. Ovi neposredni i često nepredvidivi događaji zahtevaju posebno merenje i savetodavne sisteme.

²² UNEP, www.unep.org/dewa/Assessments/tabid/6350/Default.aspx, 2.07.2013

Konkretno fokusirane nacionalne i internacionalne organizacije se fokusiraju na rano otkrivanje ovih događaja.

UNEP/DEWA podržavaju ove aktivnosti i direktno učestvuju u partnerstvu dizajniranom da se osigura blagovremeno dostavljanje podataka i informacija o takvim prirodnim katastrofama. Ipak, UNEP/DEWA se prvenstveno fokusira na identifikovanje pitanja kojim je potrebno mnogo više vremena da se razviju, a mogu se indentifikovati i kao „nove pretnje za životnu sredinu“. Mogu se javiti u četiri oblika:

1. Degradacija životne sredine koja povećava ranjivost ekosistema (često u kombinaciji sa društveno-ekonomskim problemima)
2. Kumulativne ekološke pretnje u kojima akumulacija polutanata kolektivno povećava ranjivost sistema
3. Ekološke pretnje koje nisu percipirane kao takve u prošlosti, ali novi dokazi ukazuju da se oni sada moraju smatrati potencijalno štetnim za ekosistem.
4. Dugoročna pitanja gde naučni dokazu mogu biti neadekvatni u ovom trenutku, ali diskusije i procene mogu identifikovati potencijalni problem. Ova vrsta ranog upozorenja je veoma važna, kao i pružanje prognoze za tornado, na primer, potencijalna sposobnost ekosistema da se prilagodi ili da se ublaže nove pretnje.

U zavisnosti od relativne društveno-ekonomske ugroženosti jedne zajednice, ove ekološke pretnje mogu menjati funkcionisanje ekosistema i imaju veliki uticaj na bezbednost ljudi i biodiverzitet na planeti. Priznanje da je životna sredina ključni sastojak za razvoj je napravila mogućnost da obezbedi rano upozorenje za dugoročnu ugroženost životne sredine pa je stoga ključna aktivnost UNEP/DEWA.

4.3.1.3 Razvoj kapaciteta

DEWA grana Razvoja Kapaciteta podržava Vladine i partnere Ujedinjenih Nacija sa ekološkim podacima, informacijama i procenama, uključujući naučno-političke veze. Rezolucija Generalne Skupštine 1997 (XXVII) je osnovala Ekološki program Ujedinjenih Nacija sa funkcijama i obavezama koje uključuju:

- Da stalno razmatraju stanje životne sredine u svetu, kako bi se osiguralo da problemi koji se javljaju dobiju adekvatnu pažnju od strane vlade
- Promovisanje doprinosa relevantnim međunarodnim naučnim i drugim stručnim zajednicama na sticanje, procenu i razmenu znanja o životnoj sredini, i po potrebi, formulisanje i sprovođenje programa zaštite životne sredine u okviru sistema Ujedinjenih nacija.

Rad ogranka je vođen od strane Strateškog plana za tehničku podršku i izgradnju kapaciteta u Baliju, usvojenom od strane UNEP Upravnog odbora 2005.

Uključujući odeljak F Plana o „informacijama za donošenje odluka: uloga nauke, praćenje i procene“.²³

²³ UNEP, [//www.unep.org/dewa/CapacityDevelopment/tabid/6351/Default.aspx](http://www.unep.org/dewa/CapacityDevelopment/tabid/6351/Default.aspx), 2.07.2013

4.3.1.4 Proizvodi

DEWA proizvodi širok spektar proizvoda i usluga za podršku procene i donošenje odluka. To su:

- Portali podataka
 - GEO – Afrika
 - GEO – Latinska Amerika i Karibi
 - GEO – Azija i Pacifik
 - GEO – Zapadna Azija
- Razmena znanja u međunarodnim vodama i mreža resursa (IWLEARN)
- Baza podataka
 - PEARL inventar procena
- IEA priručnik za obuku
 - Ranjivost i uticaj klimatskih promena na adaptaciju
 - Procena ugroženosti slatkovodnih resursa na promenu životne sredine
 - Priručnik za topljenje snega i leda na Himalajima (Septembarski nacrt, 2009. Katmandu)²⁴

²⁴ UNEP, www.unep.org/dewa/ProductsandServices/tabid/3464/Default.aspx, 2.07.2013

4.3.1.5 Dewa u regionima

DEWA je zastupljena u šest regiona preko svojih šest regionalnih kancelarija za koordinaciju i to:

- Afrika
- Azija i Pacifik
- Evropa
- Latinska Amerika i Karibi
- Severna Amerika
- Zapadna Azija

Regionalni programi odeljka koordiniraju aktivnosti za sprovođenje odobrenog programa rada. Regionalne kancelarije podržavaju implementaciju globalnih i podglobalnih procena i preduzimaju nacionalne, pod-regionalne i regionalne aktivnosti uključujući:

- Pružanje naučno verodostojne i politički relevantne informacije za podršku životne sredine i formulacija razvojne politike i upravljanje na podglobalnom nivou
- Integrisane procene životne sredine (GEO): rad sa vladama i stručnim centrima, obavezivanja integrisanja procene životne sredine na opštinskom, nacionalnom, subregionalnom, regionalnom i globalnom nivou, koristeći metodologiju GEO i proces koji je pripremio UNEP.
- Podaci i pokazatelji: u bliskoj saradnji sa globalnim i regionalnim partnerima koji rade za generisanje i usklađivanje kvalitetnih podataka i indikatora sa postojećim znanjem i podacima
- Rano upozorenje za buduće pretnje: pravovremena identifikacija i procena novih ekoloških pretnji koje mogu negativno da utiču na dugoročnu ranjivost ljudi, ekosistema i usluga koje pružaju.

- Izgradnja kapaciteta i obuka: formulisati i sprovesti ciljane projekte izgradnje kapaciteta DEWA političkih i tehničkih partnera u regionu i sprovesti ciljani treninguključujući: integrisane procene životne sredine i rano upozorenje, i upravljanje podacima.²⁵

4.3.1.6 Partnerstva i mreže

„Znanje je nešto što raste kada se deli“

Uspostavljanje i održavanje efektivnih partnerstava i mreža da bi zadržali svetsku ekološku situaciju pod kontrolom podupire program rada DEWA i u skladu je sa UNEP ulogom kao katalitičke organizacije mobilisajući institucionalnu saradnju na odgovarajućem nivou. Multidisciplinarna priroda ekoloških pitanja i tema sa fragmentacijom podataka i informacija preko različitih institucionalnih čuvara, čini neophodnim da se iskoriste najbolji naučni podaci za podršku naučne procene i rane najave, kao i izveštaj o stanju životne sredine od lokalnog do globalnog nivoa.

Partnerstva su obično dogovorena između UNEP i jedne ili više organizacija koje imaju dobro definisan interes zainteresovanih strana u pružanju programa UNEP rada. Okvir Memorandum o razumevanju (MOU) ili Pismo o saglasnosti (LOA) se obično potpisuje i opisuje dogovorene oblasti saradnje. UNEP je osnovao ili je deo niza partnerstava kao podrška za rana upozorenja, procene i programe razvoja kapaciteta. Ova partnerstva su veoma raznovrsna i pokrivaju područja kao što su geografski informacioni sistemi, razmena informacija o zaštiti životne sredine itd. ECOLEX je jedan primer sporazuma o partnerstvu. Mreže imaju tendenciju da budu šire od partnerstava u mnogim institucijama. Opet, članovi mreže dele zajednički cilj i imaju tendenciju da sarađuju i da crpe zajedničku korist iz te saradnje. GEMS Vodena mreža je primer mrežne veze.

U protekle tri decenije UNEP je sproveo niz ekoloških aktivnosti informacionog umrežavanja, pre svega ENRIN, GEO, GRID, Infoterra i u poslednje vreme Afrička Ekološka Informaciona Mreža (AEIN), koja ima angažovanje na globalnom, regionalnom, podregionalnom i

²⁵ UNEP, www.unep.org/dewa/RegionalActivities/tabid/6977/Default.aspx, 2.07.2013

nacionalnom nivou. Sve ove mreže se bave nekim aspektima životne sredine, razmenom i širenjem podataka, ali ne nužno samo u svim zemljama.

Neki primeri partnerstva i mreže uključuju:

- Inicijativa Pogled na Zemlju
- CSSA
- GEMS Voda
- Ekoinformatika
- UNEP-WCMC
- ESRI
- ECOLEX
- GRID
- AIT-UNEP Regionalni resursni centar za Aziju i Pacifik
- GEO partneri
- EWIN
- UNGIWG
- AGEDI
- GEOSS
- Unutrašnja agencija i grupa eksperata (IAEG) o MDG indikatorima
- IWG-ENV²⁶

4.4 Odeljenje za tehnologiju, industriju i ekonomiju - DTIE

2008. UNEP-ova nova Srednjoročna Strategija (MTS) je usvojena zajedno sa šest strateških prioriteta: klimatske promene, katastrofe i konflikti, upravljanje ekosistemom, upravljanje životnom sredinom, štetne materije i opasni otpad, i efikasno korišćenje resursa.

²⁶ UNEP, www.unep.org/dewa/PartnershipsandNetworks/tabid/6978/Default.aspx, 2.07.2013

Izbor ovih šest oblasti je rukovođen naučnim dokazima, UNEP mandatom, kao i prioritetima koji nastaju na globalnim i regionalnim forumima.

4.4.1 Osnovne funkcije

UNEP-ov mandat ima pet glavnih međusobno povezanih oblasti:

- **Održavanje svetskog stanja životne sredine.** UNEP obezbeđuje pristup podacima o životnoj sredini naročito naročito kroz Pregled globalne životne sredine, koji redovno procenjuje promene životne sredine i njen uticaj na bezbednost ljudi, zdravlje, blagostanje i razvoj.

- **Pružanje saveta i informacije o ranom upozorenju, zasnovane na čistoj nauci i proceni.** UNEP je stvorio nekoliko međunarodnih naučnih panela, kao što je Međunarodni panel o klimatskim promenama, zajednički osnovan sa Svetskom meteorološkom organizacijom 1988. Za procenu stanja postojećeg znanja o klimatskim promenama. IPPC izveštaji su pomogli da se podigne svest u medijima i javnosti o prirodi klimatskih promena na koje je uticao čovek. UNEP je takođe uspostavio Međunarodni panel za održivo upravljanje resursima 2007, i Međuvladinu platformu o biodiverzitetu i servisima ekosistema 2008. Ove inicijative imaju za cilj pružanje naučne politike na kojima se zasnivaju njihove odluke.

- **Održava razvoj, implementaciju i evoluciju normi i standarda i razvija koherentne veze između internacionalnih ekoloških konvencija.** UNEP je pomogao uspostavljanje i sprovođenje više međunarodnih ekoloških ugovora – kao što je Montrealski protokol da se povrati ozonski omotač, sve veći broj ugovora koji reguliše proizvodnju, transport, korišćenje i ispuštanje hemikalija, i porodicu ugovora koji štite globalni biodiverzitet.

- **Katalizuju međunarodnu saradnju i akciju i jačaju tehnološku podršku i kapacitet u skladu sa potrebama i prioritetima zemalja.** UNEP podstiče donosiocima odluka u vladama, industriji i preduzećima da razviju i usvoje ekološki zdrave politike, strategije, prakse i

tehnologije. Ovo uključuje podizanje svesti, izgradnju međunarodnog koncenzusa, razvija kodeks rada i ekonomskih instrumenata, jačanje kapaciteta, razmenu informacija i iniciranje demonstracionih projekata.

• **Podizanje svesti i promovisanje učešća javnosti. UNEP publikacije i aktivnosti na terenu pomažu širenje naučne informacije donosiocima odluka i pruža političke smernice.** Pored toga, posebni javni događaji kao što je Dan zaštite životne sredine (5. Jun) ili Kampanja milijardu stabala stimuliše globalnu svest o zaštiti životne sredine, podstiče političku akciju i promovise promene u ponašanju.²⁷

Odeljenje za tehnologiju i ekonomiju (DTIE) uspostavljeno je 1975., tri godine nakon što je počela UNEP, i pruža rešenja za kreatore politike i pomaže da se promeni poslovna politika nudeći platforme za dijalog i saradnju, inovativne političke opcije, pilot projekte i kreativne tržišne mehanizme.

Kao UNEP u celini, DTIE se bavi pitanjima životne sredine na globalnom i regionalnom nivou, pruža vođstvo i podstiče partnerstvo u brizi za životnu sredinu inspirišući, informišući, i omogućavajući nacijama i ljudima da poboljšaju kvalitet života bez ugrožavanja budućih generacija.

DTIE radi sa mnogim partnerima: druge UN agencije i programi, međunarodne organizacije, vlade, nevladine organizacije, industrije, medije i javnosti.

Ovaj ogranak igra glavnu ulogu u tri od šest UNEP strateških partnera: klimatske promene, efikasnost resursa, i štetne materije i opasan otpad.

DTIE takođe aktivno doprinosi Inicijativi zelene ekonomije koju je pokrenuo UNEP 2008. Ovo ima za cilj da prebaci nacionalne i svetske ekonomije na novi put, gde su poslovi i porast proizvodnje podstaknuti povećanjem ulaganja u zelene sektore, a sve to promenom preferenci potrošača prema ekološki prihvatljivim proizvodima i uslugama.

²⁷ UNEP, www.unep.org/dtie/AbouttheDivision/tabid/29414/Default.aspx, 2.07.2013

Osim toga, ova grana je odgovorna za ispunjavanje UNEP mandata kao implementirajuća agencija Montrealskog protokola Multilateralnog fonda i igra izvršnu ulogu za nekoliko UNEP projekata finansiranih od strane Globalnog fonda za životnu sredinu. Šest grana daje doprinos tri strateška partnera vođenih ovom granom kao i drugim strateškim prioritetima (katastrofe i konflikti, upravljanje ekosistemom i upravljanje životnom sredinom) i inicijativi Zelene privrede.

4.4.2 Struktura

Divizija, sa direktorom i kancelarijom Divizije u Parizu, sastoji se od jednog centra i pet ogranaka koji se nalaze u Parizu, Ženevi, i Osaki. Industrija i oficiri Ozona se mogu naći u četiri od šest UNEP Regionalnih kancelarija – Afrika (ROA), Latinska Amerika i Karibi (ROLAC), Azija i Pacifik (ROAP) i Zapadna Azija (ROWA) – da se obezbedi isporuka DTIE aktivnosti u regionu.²⁸

4.4.3 Klimatske promene

Slika 1: Klimatske promene²⁹

Integrisanje klimatskih promena u nacionalne razvojne procese

UNEP ima više od 20 godina iskustva rada na klimatskim promenama, fokusirajući se na napore da se smanji emisija gasova staklene bašte (GHG), uglavnom kroz promovisanje

²⁸ UNEP, www.unep.org/dtie/AbouttheDivision/Structure/tabid/29694/Default.aspx, 2.07.2013

²⁹ UNEP, www.unep.org/dtie/OurWork/ClimateChange/tabid/29696/Default.aspx

obnovljive energije, unapređenje energetske efikasnosti i razvoj tržišta ugljenika. Ovo odeljenje ima zadatak da:

- Obezbediti rast podrške politike sa niskom emisijom ugljenika, sa fokusom na čiste i obnovljive izvore energije, energetske efikasnost i očuvanju energije
- Favorizovati transfer čiste energetske tehnologije i osigurati da se zastarele tehnologije više ne koriste
- Pomoći zemljama dobrim investicijama kroz privatne i javne kanale, uključujući Mehanizme čistog razvoja.
- Predlaganje rešenja o transportu – što predstavlja jednu četvrtinu sve energetske misije gasova staklene bašte – kao što su promovisanje veće upotrebe javnog prevoza i promovisanje „čistih“ poboljšanja za sve vrste transporta.³⁰

4.4.4 Efikasnost resursa

Izrada više korišćenjem manje i promovisanje održive potrošnje DTIE radi na tome da poveća rast efikasnosti i inovacije da razbije veze između ekonomskog rasta i degradacije životne sredine.

DTIE traži:

- Povećanje efikasnosti resursa i smanjenje zagađenja nad proizvodima životnog ciklusa i duž lanca snabdevanja.
- Podsticanje javne politike i inicijativa privatnog sektora koje promovišu investiranje u efikasne, čiste i bezbedne metode proizvodnje
- Prebačaj izbora potrošača prema efikasnijim i ekološki prihvatljivijim proizvodima i uslugama.³¹

³⁰ UNEP, www.unep.org/dtie/OurWork/ClimateChange/tabid/29696/Default.aspx, 2.07.2013

³¹ UNEP, www.unep.org/dtie/OurWork/ResourceEfficiency/tabid/29697/Default.aspx, 2.07.2013

4.5 Odeljenje za regionalnu saradnju - DRC

Odeljenje UNEP-a za regionalnu saradnju – DRC ima za cilj da kreira i primenjuje strateške smernice, politike, u javnom zastupanju, angažovanju sa svim zainteresovanim stranama i negovanju saradnje po različitim pitanjima zaštite životne sredine. DRC koordinira rad UNEP-ovih šest regionalnih kancelarija što donosi perspektivu za razvoj UNEP politike i programa i angažuje podršku UNEP globalnu politiku u regionima Afrike, Azije i Pacifika, Evrope, Latinske Amerike i Kariba, Severne Amerike i Zapadne Azije.

DRC se sastoji od sledećih grana i jedinica:

- MEĐUAGENCIJSKA I NACIONALNA JEDINICA ZA KOORDINACIJU (ICCU)
- PREDSTAVNIŠTVA VEĆIH GRUPA I ZAINTERESOVANIH STRANA i
- REGIONALNA JEDINICA ZA KOORDINACIJU“³²

4.6 Odeljenje za ekološko pravo i konvencije (DELIC)

Odeljenje za ekološko pravo i konvencije (DELIC) je vodeće odeljenje zaduženo za funkcije UNEP-a koje uključuju razvoj međunarodnog ekološkog prava, upravljanja i politike. Da bi ispunio svoj mandat, DELIC svoj rad fokusira na:

- Vođenje međunarodne zajednice u progresivni razvoj ekološkog prava
- Države koje podržavaju razvoj i implementaciju pravnih i političkih mera koje se bave rešavanjem problema životne sredine
- Omogućavanje harmonije i povezanost među konvencijama životne sredine
- Rad sa MEA Sekretarijatima kako bi podržali države u implementiranju svojih ugovornih obaveza
- Povećanje učešća države u regionalnom i globalnom forumu životne sredine³³

³² UNEP, www.unep.org/drc/AboutDRC/tabid/6084/Default.aspx, 2.07.2013

³³ UNEP, www.unep.org/delc/ , 2.07.2013

4.6.1 Zakon o zaštiti životne sredine

Slika 2: Konferencija Ujedinjenih Nacija u Rio de Ženeiru

UNEP ima dugu istoriju doprinosa ka razvoju i sprovođenju ekoloških zakona. DELC je ogranak unutar UNEP-a koji nadgleda mnoge aspekte globalnog pravnog okvira.

Dakle, uloga DELC u okviru UNEP-a je pre svega da obezbedi progresivni razvoj ekološkog prava kroz različite ekološke sektore i nivoe upravljanja. Na globalnom nivou, DELC je odigrao ključnu ulogu u olakšavanju međudržavnih platformi za promociju i implementaciju multilateralnih sporazuma o životnoj sredini (MEA) i definisanje međunarodnih ekoloških normi. U regionalnim i nacionalnim razmerama, DELC je podržala mnoge forume, kao i korišćenje resursa u cilju jačanja pravnih principa, pravila i smernica koje nastoje da se bave pitanjima životne sredine, a posebno prekograničnim pravnim izazovima. Ove osnovne aktivnosti, zajedno sa specifičnim sektorima rada, kao što su poboljšanje slatkovodnih i morskih prava, zajedno čine centralne aspekte DELC u izgradnji i jačanju globalnih ekoloških zakona.

Trenutni mandat DELC-a uglavnom potiče iz 2009 Montevideo programa, za Razvoj i periodični pregled ekološkog prava što formira široku strategiju za međunarodne pravne zajednice i UNEP u formulisanju aktivnosti na polju prava zaštite životne sredine za deceniju koja počinje 2010.

4.6.2 Ključne aktivnosti

Ispod je spisak ključnih aktivnosti koje preduzima DELC:

- Progresivni razvoj zaštite životne sredine. Rad kako bi ostao na čelu međunarodnog razvoja prava kroz unapređenje zaštite životne sredine na svim nivoima
- Zaštita ljudskih prava i životne sredine. Povećavanje razumevanja međusobnih veza između ljudskih prava i životne sredine.
- Unapređenje upravljanja životnom sredinom. Identifikacija metode da se ojačaju institucije i zakoni koji štite prirodne resurse
- Sprečavanje prekograničnog ekološkog kriminala. Unapređenje pravnih i političkih mehanizama za bolju borbu protiv ilegalnih transnacionalnih ekoloških aktivnosti
- Ispitivanje vojnih aktivnosti na životnu sredinu. Praćenje razvoja ekoloških normi u odnosu na prirodne opasnosti od vojnih akcija
- Pomaganje da se izgradi zelena ekonomija. Pomoć u razvoju i jačanju zakona, politike i institucija koje grade zelenu ekonomiju
- Jačanje i „ozelenjavanje“ zakona o vodi. Rad sa partnerima i vladama da se poboljšaju zakoni o vodi, posebno u vezi sa prekograničnim resursima.

4.6.3 Pravni resursi i izgradnja kapaciteta

- Program sudija. Ovaj program ima za cilj da bolje opremi pravnike, sudije i porotnike u primeni ekološkog prava
- Priručnik za obuku o međunarodnoj zaštiti životne sredine. Ovaj priručnik ima za cilj da pruži sveobuhvatan pregled oblasti zaštite životne sredine za pravne učesnike iz svih sredina

- Globalni program obuke o ekološkom pravu i politici. Godišnji program obuke sa ciljem izgradnje kapaciteta državnih službenika da razviju/implementiraju zakon o zaštiti životne sredine
- Izgradnja kapaciteta za jačanje tržišta ugljenika – Afrika. Sastanci, radionice i materijali da se ojača implementacija inicijative Mehanizma čistog razvoja u Afričkim nacijama
- Zelena carinska inicijativa. Partnerstvo međunarodnih organizacija u cilju jačanja kapaciteta carina u održavanju legalne trgovine, i sprečavanju ilegalne trgovine ekološki osjetljive robe
- InforMEA. Upravljanje platformom koja okuplja 12 globalnih multilateralnih sporazuma
- ECOLEX. Ovaj informacijski servis o ekološkim zakonima, upravljan zajednički od strane UNEP-a, FAO i IUCN, pruža informacije o ugovorima, neobavezujućim politikama i tehničkim smernicama, nacionalnom zakonodavstvu, sudskim odlukama, i pravnoj i političkoj književnosti.³⁴

³⁴ UNEP, www.unep.org/delc/EnvironmentalLaw/tabid/54403/Default.aspx, 2.07.2013

5. Međunarodna saradnja

Ekološki program Ujedinjenih nacija - UNEP sa svojim partnerima sarađuje na globalnom i regionalnom nivou. Na globalnom nivou Unep sarađuje sa međunarodnim organizacijama, dok su za regionalnu saradnju zadužene regionalne kancelarije. Države aktivno sarađuju sa regionalnim kancelarijama Unepa.

Osim toga međunarodna saradnja se razvija i preko međunarodnih konferencija koje se bave ekološkim problemima, kao što su :

- Štokholm „Samo je jedna zemlja”, Švedska, 1972. godine
- Rio de Ženeiro „Konferencija o životnoj sredini i razvoju” Brazil 1992. godine
- Kopenhagen „ COP15” Danska, 2009. godine
- Svetski samit o održivom razvoju, 2002. godine u Johaneshburgu, i druge.

Na ovim konferencijama raspravljalo se o klimatskim promenama, zagađenju životne sredine, ekološkoj bezbednosti, a donešene su i određene odluke i dokumenti kao što je Rio Deklaracija koja je donešena samitu u Brazilu i odnosi se na deklaraciju o životnoj sredini i razvoju. Na konferenciji 1972. godine u Štokholmu osnovan je Unep kao telo Ujedinjenih Nacija za zaštitu životne sredine. Ova konferencija je značajna i po tome što je su na ovoj konferenciji „razvijene zemlje prihvatile stav nerazvijenih zemalja da zagađenje izazvano industrijalizacijom u razvijenim zemljama prouzrokuje ograničenja u razvoju nerazvijenih i smanjuje njihove mogućnosti industrijalizacije”³⁵. Cilj samita u Johaneshburgu 2002. godine, bio je da se oceni primena Agende 21 i dokumenata koji su usvojeni na konferenciji u Rio de Ženeiru kao i da se utvrde novi izazovi što je i učinjeno. Na ovom samitu utvrđeni su izazovi kao što su loš kvalitet životne sredine, mali stepen poverenja siromašnih u političke

³⁵Futura, www.futura.edu.rs/servisi/materijali/III%20Okvir%20za%20kreiranje%20politike%20upravljanja%20ZS.pdf, Menadžment životne sredine, III okvir za kreiranje politike upravljanja ZS, str. 7, 2.08.2013

predstavnike i demokratiju kao i promena odnosa prema potrošnji, proizvodnji i raspolaganjem prirodnim resursima.

Unep sarađuje i sa Evropskom komisijom sa kojom ima sporazum o strateškoj kooperaciji (eng: New Strategic Cooperation Agreement between European Commission and UN Environment Programme³⁶) kao i zajedničku izjavu između EK i Unepa za životnu sredinu, koji će biti ovde detaljno prikazani.

5.1 Zajednička izjava Evropske Komisije (EK) i programa Ujedinjenih Nacija za životnu sredinu (UNEP) za 2011-2013

U poslednjih nekoliko godina, Evropska komisija (EK) i Program Ujedinjenih Nacija za životnu sredinu (UNEP) su radili zajedno za životnu sredinu u okviru Memoranduma o razumevanju koji je donet 2004. Ova saradnja se odnosi na nekoliko aktivnosti, programa i projekata u oblastima od zajedničkog interesa. EK je dodatno intezivirala svoju operativnu saradnju sa multilateralnim sporazumima o životnoj sredini (MA) za koje UNEP obezbeđuje sekretarijat za finansiranje konkretnih programa i projekata.

Ova saradnja ima koristi od Evropske Unije (EU) finansirajući „Tematski program za zaštitu životne sredine i održivo upravljanje prirodnim resursima, uključujući energetiku (ENRTP)“ i druge finansijske instrumente EU, uključujući Evropski razvojni fond i Instrument za stabilnost. Na primer, višegodišnja strategija ENRTP-a 2007-2010 pruža značajnu podršku UNEP-u i multilateralnim sporazumima za koje UNEP obezbeđuje sekretarijat, u iznosu od oko 50.4 miliona evra za realizaciju 59 projekata na globalnom, regionalnom i nacionalnom nivou.

Dok su zajednički projekti u poslednjih nekoliko godina ojačali saradnju između dve institucije, obe strane su prepoznale potrebu za strateškim pristupom sa poboljšanom predvidljivošću u programski dogovorenim inicijativama i programima.

³⁶ www.europa.eu/rapid/press-release MEMO-11-111 en.htm, 2.08.2013

Kao prvi korak da se poboljša ova saradnja, EC i UNEP su se dogovorili da će njihova saradnja početi sa dva sporazuma o strateškoj saradnji (SCAC). Ova saradnja će u potpunosti poštovati ovlašćenja za donošenje odluka i program rada UNEP-a i svakog MEA za koji UNEP obezbeđuje sekretarijat.

Ova zajednička izjava označava obnovu EC i UNEP volje da se konsoliduju, razvijaju i povećaju saradnju i efikasnost za postizanje zajedničkih ciljeva i zadataka u oblasti zaštite životne sredine.

5.1.1 Obim i opšti prioriteti

Ove institucije su identifikovale potencijalne oblasti saradnje na osnovu njihovih institucionalnih prioriteta; naime prioriteti EU za životnu sredinu i održivi razvoj, UNEP-ovi prioriteti rada u okviru Srednjoročne strategije 2010-2013; i prioriteti MEA za koje UNEP obezbeđuje sekretarijat. Za period 2010-2015, jedan od opštih prioriteta EC je Evropska ekonomija zasnovana na održivom razvoju, stavljajući akcenat na visoku efikasnost i zelenu ekonomiju. Ovo se trenutno sprovodi kroz strategiju EU 2020 za pametan, održiv i inkluzivan rast. Druge relevantne politike EU obuhvataju politiku EU o klimatskim promenama i EU predloge za politiku globalnog biodiverziteta nakon 2010. Komesar Potočnik je označio efikasnost resursa i vode kao visoke prioritete svog mandata kao Poverenika za zaštitu životne sredine za 2011. i 2012.

Nova strategija za 2011-2013 i višegodišnji indikativni program ENRTP definiše prioritete finansiranja Evropske Komisije o međunarodnim pitanjima životne sredine u sledećim oblastima:

- Klimatske promene i održiva energija
- Životna sredina i razvoj, posebno održivo upravljanje i očuvanje prirodnih resursa, održiva potrošnja i proizvodnja i zelena ekonomija
- Jačanje životne sredine i klimatsko upravljanje

Ovi prioriteti finansiranja Evropske komisije podudaraju se sa UNEP-ovim jakim fokusom na teme koje su navedene u Srednjoročnoj strategiji 2010-2013: klimatske promene, katastrofe i

konflikti, upravljanje ekosistemom, zaštita životne sredine, štetne materije i opasni otpad, efikasno korišćenje resursa i održiva potrošnja i proizvodnja, kao i ciljevi MEA za koje UNEP obezbeđuje sekretarijat.

Prioriteti UNEP-a i Evropske komisije obuhvataju delovanje na: zaustavljanje gubitka biodiverziteta i upravljanje ekosistemom, zelena ekonomija, efikasnost resursa i održiva potrošnja i proizvodnja (SCP); opasne materije, jačanje upravljanja životnom sredinom, kao i izgradnja efikasnije saradnje i sinergije između MEA; nadgledanje životne sredine u drugim sektorima i klimatske promene.

EK ili UNEP mogu predložiti dodavanje drugih aktivnosti njihovom radu u cilju poboljšanja globalne i regionalne procene životne sredine. U tom cilju, UNEP i Evropska agencija za životnu sredinu će sarađivati kada je to potrebno. EEA i UNEP imaju dugu istoriju saradnje u oblasti životne sredine i izveštavanja u oblasti životne sredine. Oni imaju strateški cilj da osnaže nacionalne i regionalne institucionalne okvire kako bi se podržalo stvaranje kredibilna i transparentna baza podataka, kao i interfejs politike na nacionalnom nivou, posebno za osnivanje UNEP-uživo. Pored toga, EEA doprinosi uspostavljanju sledećeg UNEP Globalnog ekološkog pregleda. Koristeći obimne informacije EEA je zahvaljujući Eionet (Evropska ekološka informacija i mreža posmatranja) i SEIS (Zajednički ekološki informacioni sistem), ova saradnja obuhvata i razmenu informacija i metodologije o uslovima na Arktiku, Mediteranu...

Ova zajednička izjava postavlja sledeće prioritetne oblasti za saradnju u oblasti:

A) Životne sredine za razvoj - Cilj je da se pomodne zemljama u razvoju i onim sa tranzicionim ekonomijama u sprečavanju degradacije životne sredine, gubitak biodiverziteta i neodrživo korišćenje prirodnih resursa, poboljšavajući efikasnosti resursa svojih privreda i smanjenje zagađenja.

B) Biodiverzitet i upravljanje - Specifični cilj je da se osigura da su zemlje u razvoju u boljoj poziciji da preuzmu svoju odgovornost kao potpisnice različitih multilateralnih sporazuma. Ovo se naročito odnosi na svoje obaveze da preduzmu efikasne i hitne akcije u

cilju zaustavljanja biodiverziteta do 2020. u okviru Strateškog plana Konvencije o biološkoj raznovrsnosti (CBD) i CITES strateške vizije 2008-2013.

Biodiverzitet i ekosistemi pružaju robu i usluge koje su od suštinskog značaja za ljudsko blagostanje, ekonomski prosperitet i smanjenje siromaštva. Uprkos već napravljenim naporima da se smanji gubitak biodiverziteta do 2010, naučni dokazi ukazuju na kontinuirani gubitak biodiverziteta tokom 21. veka. Dalji gubitak biodiverziteta ugrožava ekosisteme i gura ih do tačke bez povratka, kada su usluge ekosistema potpuno izgubljene ili ozbiljno ugrožene. Postoji opšta saglasnost da bi takav razvoj nesrazmerno uticao na ruralno stanovništvo u zemljama u razvoju, koje uglavnom zavise od prirodnih resursa, a najviše su osetljive na prirodne nepogode.

Cilj UNEP-ovog Programa upravljanja ekosistemom je da prevede nalaze Milenijumske procene ekosistema u izvodljiv program i izgradnju kapaciteta zemalja i regiona da sprovede pristup ekosistemu i integriše ga u nacionalno planiranje.

Saradnja će obuhvatiti:

- a) Dijalog. Obe institucije će nastaviti dijalog o politici i pitanjima biodiverziteta, kao i doprinosu postizanja globalnog biodiverziteta. Saradnja će biti izgrađena oko strateškog okvira obezbeđenog od strane Konvencija biodiverziteta i drugih multilateralnih sporazuma.
- b) Rana/hitna akcija. Obe institucije će nastojati da preduzmu vanredne i hitne akcije koje će postaviti dobru osnovu za postizanje cilja globalnog biodiverziteta 2020. Ova unapređena saradnja će pomoći da se integriše integracija vrednosti biodiverziteta u nacionalne planove i njihovo unošenje u nacionalna računovodstva primenjujući izveštaj Ekonomije ekosistema i biodiverziteta (TEEB), kao i oni iz sličnih studija.
- c) Potreba za resursima: zajednički naponi će biti načinjeni da podrže zemlje u identifikovanju potreba za resursima i načine da obezbedi resurse za očuvanje i održivo korišćenje biodiverziteta iz domaćih i drugih izvora, uključujući i promovisanje inovativnih finansijskih mehanizama.

- d) Međudržavne inicijative. Dalja podrška za osnivanje Međuvladine naučno-ekonomske platforme o biodiverzitetu i uslugama ekosistema će biti važan deo saradnje tokom 2011-2013.
- e) Međusektorski pristup. Saradnja će olakšati međusektorski, integrisani sistem upravljanja ekosistemom i poboljša otpornost ekosistema u odnosu na takve spoljne uticaje, degradaciju staništa, invanzivne vrste, klimatske promene, zagađenje i prekomernu eksploataciju, uključujući i međunarodnu trgovinu. Posebna pažnja posvetiće se očuvanju i održivom upravljanju šumskih i morskih vrsta i produktivnosti tih ekosistema.

C) Efikasnost resursa, zelena ekonomija i održiva proizvodnja i potrošnja - Specifični cilj je da se pomogne zemljama u razvoju i ekonomijama u razvoju na regionalnom i nacionalnom nivou za formulisanje i sprovođenje resursno efikasnije politike. Ova pomoć će učiniti da se osigura korišćenje prirodnih resursa u proizvodnji, preradi i konzumiranju na ekološki održiv način, čime je otvoren put ka zelenoj ekonomiji, u kojoj je uticaj na životnu sredinu odvojen od ekonomskog rasta a socijalne prednosti su optimizirane.

Vizija EK o resursno efikasnoj zelenoj ekonomiji za 2050. je zasnovana na funkcijama – gde privreda isporučuje ono što građani žele: adekvatnu i pristupačnu hranu, dobre poslove, obezbeđenje, stanovanje, mobilnost i dobro zdravlje. Ova vizija treba da se bavi globalnim izazovom da zadovolji potrebe 9 milijardi ljudi u 2050., od kojih će 70% živeti u urbanim sredinama u pogledu energije, vode, upravljanjem otpada i snabdevanjem materijala, dok traje borba protiv klimatskih promena, gubitka biodiverziteta i opasnosti po zdravlje.

Navedeni izazovi se mogu rešiti procesom tranzicije ka zelenoj ekonomiji gde su obrasci potrošnje i proizvodnje održivi i omogućuju svim građanima da imaju pristup resursima uz uštedu kvaliteta i kvantiteta zajedničkih svetskih resursa. To prvenstveno uključuje slabljenje ekonomskog rasta i blagostanja od energije i potrošnju resursa.

Odgovaranje na ove izazove u praksi će zahtevati novu generaciju javnih politika, povećana i preusmerena ulaganja, istraživanje i razvoj i primena ekološki bezbednih tehnologija,

međunarodna saradnja, kao i izgradnja kapaciteta i obuke za preoblikovanje nacionalne i globalne ekonomije.

Saradnja će uključiti:

- a) Politiku, pravo i podršku menadžmenta: savetovanje i pružanje podrške vladama i privatnom sektoru na poboljšanju njihovih kapaciteta da kreira i sprovodi politiku, zakone i aktivnosti menadžmenta koje promovišu proizvodnju i potrošnju resursno-efikasnih i održivih proizvoda i usluga. Na taj način, UNEP i MEA za šta UNEP obezbeđuje sekretarijat naglašava životni ciklus i/ili lanac snabdevanja, i promovisati regionalnu i podregionalnu saradnju i politički dijalog, javno – privatna partnerstva i tržišne instrumente kao što su održive nabavke.
- b) Podrška na makro nivou: savetovanje i pružanje podrške vladama u razvoju makroekonomske procene, proizvodnje i primeni socio-ekonomskih indikatora
- c) Predstavljanje političkih opcija: organizovanje naučnih procena i studija o održivom korišćenju prirodnih resursa i njihovog uticaja na životnu sredinu tokom celog životnog ciklusa i razdvajanje ekonomskog rasta od degradacije životne sredine kako bi kreatorima politike i drugim zainteresovanim stranama pružila najbolje dostupne informacije.
- d) Informisanje javnosti: širenje javnih komunikacionih materijala i podizanje obrazovne kampanje i širenje svesti o prednostima efikasnog širenja resursa i održive proizvodnje i potrošnje utiče na izbor potrošača i drugih aktera na tržištu. U tom smislu izgradnja kapaciteta u javnim institucijama čini da se ne samo promoviše, već takođe i primenjuje u kućama.
- e) Saradnja efikasnosti resursa: u oblasti efikasnog korišćenja resursa EK je spremna da radi bliže sa UNEP-om za ekonomiju koja ima: veću inovativnost i veći odziv na promene, smanjenje zavisnosti od energije i resursa, manje otpada i bolja praksa upravljanja otpadom, poboljšanje zdravlja i visok stepen biodiverziteta. Obe institucije će tražiti maksimalnu koordinaciju između svojih projekata efikasnog korišćenja resursa.
- f) Sistem UN saradnje: u cilju ostvarivanja gore navedenog, obe institucije posebno pozdravljaju bližu saradnju ka uspešnoj Konferenciji Ujedinjenih nacija o održivom

razvoju u 2012., za koju se očekuje da olakša prelazak ka zelenoj ekonomiji, kao i dalju blisku saradnju na implementaciji Ujedinjenih Nacija za biodiverzitet Međunarodne Dekade biodiverziteta 2011-2020 i desetogodišnji Programski okvir o održivoj potrošnji i proizvodnji.

D) Štetne materije i opasni otpad - Specifični cilj rada u okviru ovog prioriteta je da se smanji uticaj štetnih materija i opasnog materijala na životnu sredinu i ljudska bića.

Svetski samit o održivom razvoju 2002. (WSSD) je odlučio da do 2020. hemikalije treba da se proizvode i koriste na način koji minimizira značajne negativne efekte na životnu sredinu i zdravlje ljudi.

Ključni izazovi za postizanje cilja WSSD na nacionalnom nivou su: a) rasprostranjena institucionalna odgovornost za hemikalije i kontrolu opasnog otpada, b) nepostojanje sistema za identifikovanje, procenu i regulisanje opasnosti i rizika od hemikalija, c) nedostatak dokaza u pogledu punog zdravstvenog i ekološkog uticaja hemijskog korišćenja i neodgovarajućeg upravljanja opasnim otpadom.

Saradnja će uključiti:

- a) Podrška zemljama da povećaju kapacitete za bezbedno upravljanje hemikalijama (uključujući modelarni pristup) i opasnim otpadom (uključujući i e-otpada) u okviru pristupa životnog ciklusa.
- b) Promovisati primenu Globalno Harmonizovanog sistema za klasifikaciju i obeležavanje hemikalija (GHS)
- c) Prikupljanje podataka, procena i upravljanje hemikalijama, razrada i jačanje zakonodavstva o hemijskom i opasnom otpadu
- d) U saradnji sa Programom Ujedinjenih Nacija za razvoj (UNDP) i drugim telima Ujedinjenih Nacija, upravljanje hemikalijama (uključujući hemijsku bezbednost/sprečavanje nezgoda) u razvojnim programima će biti promovisana.
- e) Unaprediti međunarodni dogovoreni režim hemijskog upravljanja, uključujući implementaciju ekoloških komponenti Strateškog pristupa Međunarodnom hemijskom

menadžmentu (SAICM), razvijanje opasnosti od žive, i neposredna akcija putem Globalnog Partnerstva Žive.

- f) Pomažu zemljama da razviju, primene i sprovede nacionalne regulatorne okvire i ekonomske instrumente za kontrolu žive, upornih organskih zagađivača, opasnog otpada i materijama koje uništavaju ozonski omotač
- g) Učestvovati u dugotrajnim naporima kako bi se osiguralo da su dodatne nove materije stavljene pod Stokholmsku i Roterdamsku Konvenciju i učestvuju u aktivnim merama kako bi se osiguralo da su nominovani
- h) U pogledu na posvećenost za 2020., saradnja za globalnu procenu Endokrinih Disruptora, promoviše znanje o rizicima izloženosti više hemikalija i istraživanja rizika/koristi.
- i) Ispitivanje korisnosti širih hemijskih pravnih instrumenata i razvoj međunarodnih struktura za pravilno upravljanje hemikalijama posle 2020.

E) Jačanje upravljanja životnom sredinom - Cilj je da se smanji pretnja ljudima od ekoloških uzroka i posledica katastrofa i konflikata. Rizik globalne katastrofe se dramatično povećao tokom poslednjih decenija. Sada je široko priznato da zaštita i unapređenje usluga pruža višestruke koristi – sredstva za život, „zeleni“ razvoj, smanjenje rizika i otpornost klimatskih promena – i nudi isplativu strategiju i održivo rešenje.

Da bi se napravio značajan napredak u smanjenju katastrofe, postoji hitna potreba da se ukloni osnovni pokretač rizika od katastrofa u zemljama i zajednicama. To podrazumeva smanjenje troškova za nesreće koje se tiču životne sredine, smanjenje ekološke degradacije i unapređenje životne sredine i upravljanje ekosistemom. Međutim, još uvek postoji dug put za politike, programe i planove na nivou zemlje i regiona da se jasno odražava integrisani pristup smanjenja rizika od ekoloških katastrofa. UNISDR Partnerstvo o Životnoj sredini i smanjenju rizika od ekoloških katastrofa služi kao ključni partner u razvoju i širenju UNEP DRR političke agende.

Saradnja može uključiti:

- a) DRR politika zasnovana na razvoju ekosistema i zastupanja
- b) Izgradnja kapaciteta za integraciju životne DRR nacionalne politike, zastupanja, planiranja
- c) Razvoj, primena i širenje obrazovnih modula, alata i uputstava o pristupima DDR životne sredine
- d) Promovisanje partnerstava i mreža za učenje, razmenu znanja, razvoj i širenje politike, i koordinirana implementacija
- e) Terenska demonstracija i pilot testovi u ekosistemima i nivoima zajednica da se razvije niz dobrih praksi koje mogu da se implementiraju u bazu globalnog znanja.

Pored toga, životna sredina i prirodni resursi su sada prepoznati kao značajni činioci u započinjanju, pomaganju i održavanju konflikta, ali oni takođe mogu da igraju i ključnu ulogu u pružanju podrške u oporavku posle krize, izgradnji mira i održivom ekonomskom razvoju. Trenutna istraživanja pokazuju da je u prethodnih šezdeset godina najmanje četrdeset posto svih sukoba imalo veze sa prirodnim resursima. Bilo da je povezan sa ilegalnim sredstvima za trgovinu oružja, sukob oko vlasništva i pristupa oskudnim resursima koja imaju veliku vrednost, degradacijom zemljišta, klimatskim promenama, povezanost sa prirodnim resursima je udvostručila rizik od povratka konflikta u prvih pet godina mirovnog sporazuma. Nažalost, kapacitet nacionalnih vlada i međunarodne zajednice da proceni, upravlja i integriše ove veze sa periodom posle konflikta je trenutno ograničeno.

Zbog toga postoji potreba za jačanjem kapaciteta nacionalnih i lokalnih ekoloških vlasti i istraživanjem kako prirodni resursi mogu podržati i ojačati napore jačanja i izgradnje mira.

Saradnja može uključiti:

- a) Postkrizna procena životne sredine, uključujući i postkrizne i postkonfliktne potrebe procene (PCNA), brza i detaljna procena životne sredine
- b) Izgradnja kapaciteta za upravljanje prirodnim resursima i sprečavanje sukoba, uključujući razvoj i implementaciju politike, zakona i pilot projekata o upravljanju prirodnim resursima, obnovi i saradnji.

- c) Integriranje životne sredine i rizici prirodnih resursa i prilike za humanitarne intervencije, mirovne operacije UN ili EU CSDP misije, strategije izgradnje mira i planovi za sprečavanje sukoba.

Navedene aktivnosti bi trebalo da se izgrade na postojećim platformama institucionalne saradnje, uključujući i EK-UN-Svetska banka Memorandum o razumevanju o potrebama posle krize, kao i UN-EU partnerstvo o prirodnim resursima i konfliktu.

F) Klimatske promene - Cilj je da se pomogne zemljama u razvoju u pripremi za klimatski otporan razvoj uključujući integraciju odgovora klimatskih promena u nacionalne razvojne procese.

Klimatske promene su glavni, najvažniji ekološki problem našeg vremena. To je rastuća kriza sa ekonomske, bezbednosne, ekološke i druge tačke gledišta. Ona stupa u interakciju i često pogoršava već postojeće pretnje za biodiverzitet.

Mnoge zemlje u razvoju su u opasnosti da budu ostavljene u tranziciji sa nisko-karbonskom ekonomijom, kao i budućim klimatskim adaptacijama i ublažavanjem napora, jer nemaju sredstva, spremnost i sposobnost za izbor i primenu nove i efikasnije tehnologije i ekosistema koji gleda unapred zasnovan na adaptaciji klimatskih mera.

Bez podrške u izboru optimalne kombinacije tehnologija, usvajanje politika i ekonomskih alata koji favorizuju investicije u obnovljive izvore energije i energetske efikasnost, tehnološki jaz između bogatih i siromašnih nacija će rasti. Ulaganje u alternative sa niskom emisijom ugljenika u energetici i drugim oblastima (npr. obnovljivi izvori energije, kao i sektori koji proizvode i koriste fluorokarbon sa visokim potencijalom u globalnom zagrevanju u rashladnim uređajima, klimama itd.), smanjenje emisije od neefikasne potrošnje energije.

Saradnja može uključiti:

- a) Klimatske adaptacije: zemljama treba podrška da procene ranjivost na klimatske promene širom ključnih oblasti (vodeni resursi, poljoprivreda, urbani razvoj, priobalna područja, zelena infrastruktura itd.), uključujući i ekonomske procene uticaja klimatskih promena. Ove procene moraju biti praćene odgovarajućom identifikacijom odgovarajućih odgovora zasnovanih na ekosistemu (zaštita slivova, povećanje urbane

zelene površine i sl.) zajedno za kvantifikaciju njihovih troškova i koristi da se integrišu u planove razvoja zemlje. Pored toga, jačanje nacionalnih i lokalnih kapaciteta da se bave adaptacijom i uklanjanje barijera finansija i politike za isporuku (uklanjanje štetnih ekoloških subvencija, bolja integracija politike) i aktivna finansijska podrška (šeme za usluge plaćanja ekosistema) takođe treba da budu podržani.

- b) Za ublažavanje i svrhu energetske politike: saradnja može obuhvatiti inicijative koje promovišu obnovljive izvore energije i efikasnije korišćenje energije u sledećim oblastima: analiziranje opcija ublažavanja, sprovođenje projekata koji se odnose na transfer tehnologije u ključnim sektorima, uspostavljanje partnerstva za mobilizaciju finansijskih sredstava za čistiju energetske tehnologiju, podsticanje inovativnih finansijskih mehanizama, i proširenje tržišta ugljenika. Nacionalna inicijativa ublažavanja ne bi trebalo samo da efikasno smanjuje emisije gasova koji stvaraju efekat staklene bašte, već i da stvore zelene poslove, povećaju energetske bezbednost, i smanje uticaj na životnu sredinu konvencionalnim tehnologijama, uključujući uticaj na ozonski omotač. Imajući u vidu dogovor postignut u Kankunu za smanjenje emisija sećom i degradacijom šuma (REDD), zemlje tropskih šuma će zahtevati posebnu pažnju u njihovim naporima da razviju nacionalne strategije za njihovo sprovođenje.
- c) U oblasti nauke: postoji potreba za dalje jačanje veza sa politikom u cilju formulisanja politike ublažavanja i adaptacije. Cilj je da političari i pregovarači na nacionalnom nivou, civilno društvo i privatni sektor imaju pristup relevantnim podacima o klimatskim promenama i informacijama za donošenje odluka.³⁷ Izjava između EK i Unepa za životnu sredinu obuhvata sve oblasti njihove saradnje koje su ovde detaljno opisane i prikazane. I ako je ova izjava između EK i Unepa veoma značajna nije i jedina, tako da će pored nje ovde biti prikazana i Nova strateška kooperacija između Evropske Komisije i UN Ekološkog Programa.

³⁷ <http://www.unbrussels.org/images/pdf/2011/EC-UNEP-joint-statement-23Feb2011.pdf>

5.2 Nova strateška kooperacija između Evropske Komisije i Ekološkog Programa Ujedinjenih Nacija

Dakle, pored već navedene izjave između EK i Unepa, između ove dve organizacije postoji i Nova Strateška Kooperacija o unapređenju saradnje. Zajedničko saopštenje o unapređenju dalje saradnje između Evropske Komisije i UN Ekološkog Programa izdali su Evropski Komesar za životnu sredinu Janez Potočnik i Aćim Stejner UN Generalni podsekretar i UNEP Izvršni Direktor. „Ovaj sporazum se gradi na postojećem partnerstvu koje u protekle tri godine obezbedio UNEP i Multilateralnog Sporazuma o životnoj sredini sa preko 50 miliona evra za realizaciju blizu 60 projekata od hemikalija za biodiverzitet u svetu. Sporazum definiše strateško partnerstvo pokrivajući sredstva od Komisije za Unep do 2013. To identifikuje ključne oblasti zajedničkih aktivnosti uključujući pd okvirom Evropske Unije Tematski program za zaštitu životne sredine i održivog upravljanja prirodnim resursima uključujući i energiju. Oni takođe reflektuju EU 2020 na pametan, održiv, i inkluzivan rast koji uklapa sa Unepovim radom o zelenoj ekonomiji Međunarodni panel o Održivim resursima Menadžmenta i Ekonomskih Ekosistema i Biodiverziteta (TEEB) za koji je Komisija dugogodišnji pristalica. Komesar Potonik je rekao da „Evropska Unija i Unep dele mnoge zajedničke prioritete od klimatskih promena i održive energije na životnu sredinu i razvoj. Održivo upravljanje prirodnim resursima, održivu potrošnju i proizvodnju i Zelenu Ekonomiju su među onim ključnim prioritetima. Danas mi smo takođe najavili podršku Vladi Kenije, preko Unep-a u pravcu rehabilitacije i restauracije jednog od Kenijinih i Istočno Afričkih ključnih delova prirodne infrastrukture“ Mau šumski kompleks je živi primer gde ekonomija i životna sredina ukrštaju i reflektuju ne samo naš kooperativni rad sa Unepom, ali sveobuhvatnu viziju Komisije za održivi 21. vek u zemlji i inostranstvu.“ Precizni aranžmani finansiranja i potencijalni projekti biće započeti prema novom strateškom kooperativnom partnerstvu će biti diskutovani tokom narednih meseci. “³⁸

³⁸ Europa, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-111_en.htm, str.1,01.07.2013

5.2.1 Više-milionski projekat za Mau šume u Keniji

Ovaj projekat vredan više miliona dolara za obnovu severozapadnog dela Mau šume u Keniji, najavili su Evropska Komisija i UN Ekološki Program za zaštitu životne sredine.

„ Projekat podržava strategiju Vlade Kenije da rehabilituje jedan od najvećih podSaharskih Afričkih najvećih zatvorenih nadstrešnica šume, će pomoći da se održi priroda bazirana imovina vredi oko 1.5 miliona dolara godišnje Detalji su predstavljeni tokom UNEP Upravnog saveta/ Globalni ministarski Ekološki Forum. Projekat će obezbediti usluge generisane od strane tokova Jala i Niando reka. Ove reke koje hrane jezero Vitorija i važne su za vodu za piće takođe podržavaju 5.000 hektara proizvodnje pirinča važne za lokalnu bezbednost hrane i ekonomiju Kenije. Novi, više od dva miliona evra projekat za Mau se finansira iz postojećeg ugovora. To će pokriti Nandi deo šume gdje je došlo do degradacije autentičnih šuma i pretvaranja u travnjak delom zbog neodrživih modela naselja. Industrijskim šumskim zasadima u oblasti se takođe trenutno loše upravlja i deo projekta će se baviti ovim pitanjem, uključujući osnivanje mnogo drva za potrebe naroda za kuvanje. Šumski blokovi ciljani u okviru projekta za restoraciju su Severni tinderet, Tinderet, Naboki, Timboroa i Londiani. Gubitak i degradacija šuma u ovom delu Mau šume ugrožava niz preduzeća, razvojne inicijative i biološki važna mesta. Oblast je u gornjem slivu Jala i Niando reka da protok u jezero Vitorija obezbedi vodu za proizvodnju pirinča sa tržišnom cenom u visini od milijardu Kenijskih šilinga. Oblast takođe podržava rečne tokove koji su centralni za uspeh UNEP-Globalne Životne Sredine Postrojenja finansira projekat da smanje potrošnju električne energije, dostupnost napajanja i emisija gasova staklene bašte povezane sa industrijom čaja. Jala i Niando reke takođe podržavaju ključne oblasti konzervacija uključujući i one određene Važne Ptice Oblasti. Posmatranje ptica je ključni deo Kenijske turističke industrije.

³⁹ Dakle, ovaj projekat je višestruko značajan za Keniju jer će bitno uticati na turističku industriju, proizvodnju pirinča Ovo je samo jedan primer šta sve Unep i Evropska Komisija zajedničkim radom mogu postignu, o čemu će više biti reči u narednom poglavlju.

³⁹ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-111_en.htm, str.1,2, 01.07.2013

5.2.2 Šta se zajedničkim radom može postići: ACP MEAS

Kao što sam već naveo, Evropska Komisija i Ekološki program UN imaju jako dobru kolaboraciju odnosno saradnju. Njihova saradnja pokazuje šta sve ove dve organizacije mogu da urade zajedno. „ EU finansira Multilateralni Ekološki Sporazum (MEAs) u africi, Karibima i Pacifiku (ACP) zemlje projekta su primer za to. Ovaj četvorogodišnji projekat pokrenut 2009, ima za cilj implementaciju multilateralnog sporazuma (MEAs), a već je uspostavio tri regionalna čvorišta koje sprovode aktivnosti izgradnje kapaciteta aktivnosti za poboljšanje da pregovara i implementira MEAs da promoviše održivost životne sredine. Čvorišta su u africi, Karibima i Pacifiku. Operativni iz svakog regiona, rad čvorišta ima nacionalni i regionalni kapacitet da participira u međunarodnim ekološkim pregovorima, ma primer kroz trening pregovaranja. Projekat takođe jača kapacitet ciljanih ACP država jača nivo ugljen finansiranja kroz Mehanizam Čistog razvoja i poboljšavanje upravljanja hemikalijama kroz dodatno finansiranje za strateški Pristup Međunarodnom Upravljanju Hemikalijama (SAICM) Kuik Start programa. Projekat takođe gradi kapacitete za borbu protiv dezertifikacije i upravljanje pesticida putem posebnog sporazuma sa UNCCD-GM i FAO, respektivno. “⁴⁰

5.2.3 KNOSSOS

KNOSSOS projekat je Znanje iz Nauke u Društvima još jedan primer zajedničke saradnje Unepa i Komisije. „ Projekat je finansiran od FP7, Sedmi Okvirni Program za istraživanje i tehnološki razvoj ima za cilj da premosti jaz između raspoloživih naučnih dokaza i politike u oblasti životne sredine, na osnovu togada solidno poznavanje osnova će dovesti do do više efikasnije ekološke politike. KNOSSOS uzima zalihe od EU naučno istraživačke aktivnosti i pravi važne informacijelako dostupne onima donosiocima odluka i političkim nivoima. Projekat se radi u saradnji sa ‘GLOBE EU’ i ‘GLOBE Europe’ mrežama parlamentaraca. “⁴¹ Takođe, KNOSSOS je za to da se pokrene onlajn platforma koja će olakšati pristup informacijama za kreatore politike. Na ovaj način bi se poboljšala razmena i uzimanje EU

⁴⁰ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-111_en.htm, str.2, 01.07.2013

⁴¹ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-111_en.htm, str.3, 01.07.2013

istraživačkih rezultata koji se odnose na ovu oblast odnosno na životnu sredinu. „ Projekat će takođe imenovati Ambasadori Nauka Životne Sredine koji će podići svest javnosti o pitanjima životne sredine. Parlamentarci će takođe imati koristi od poboljšanog protoka informacija. Stin Gade, Član Danskog Parlamenta Ekološkog Komiteta i GLOBE Evropski Predsednik navodi “nauka i istraživanje treba uvek da budu veoma bazirane na našoj ekološkoj politici i šta projekat kao KNOSSOS isporučuje će olakšati naš svakodnevni rad praveći na raspolaganju najnovije naučne pouzdane podatke i premošćavanje jaza između nauke i politike.“⁴²

⁴² http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-111_en.htm, str.3, 01.07.2013

6. Zaključak

Na osnovu svega navedenog moguće je izvesti određene pretpostavke i zaključke.

Ekološka bezbednost je složeni proces suprostavljanja svim vrstama ugrožavanja uključujući i ljudsko društvo. Sam pojam ekološka bezbednost je uvela Generalna skupština UN na predlog Mihaila Gorbačova, nakon černobiljdke katastrofe 1987.godine. I pre toga, čitavu deceniju ranije međunarodna zajednica je postala svesna problema ekološke bezbednosti. Dakle, sedamdesetih godina dvadesetog veka, ekološka bezbednost je postala globalni problem, dok su zagađivanje životne sredine, iskorišćavanje prirodnih resursa, rast stanovništva i veliko siromaštvo u svetu postali aktuelna tema u međunarodnim odnosima. Klimatske promene i naglo pogoršanje stanja prirode, kao i sve veći broj zagađujućih materija koje se raznose atmosferom, tлом i vodenim površinama usled enormnog razvoja industrije i saobraćaja motornim vozilima, uz neštedljivo korišćenje fosilnih goriva, uglja, nafte i zemnog gasa, dovodi čovečanstvo i ovu nauku, pred velike probleme i brigu za budućnost. Porast svetskog stanovništva do granica mogućeg opstanka, uz istovremeno smanjenje klasičnih izvora energije i ograničenih zaliha hrane zahtevaju ozbiljno preispitivanje čovekovih želja i mogućnosti da skladno živi na Zemlji i sa njenom prirodom koja se sve više uništava ljudskim aktivnostima. Promene globalne klime, sve veći porast ugljendioksida u atmosferi usled njegove velike produkcije u industriji, ali i smanjenje zaštitnog šumskog Zemljinog pojasa, planetarni efekti "staklene bašte", smanjenje ozonskog omotača koji zaustavlja škodljivo ultraljubičasto zračenje, uz istovremeni porast radioaktivnog zračenja usled sve većeg korišćenja nuklearnih sirovina za dobijanje neophodne energije i upotrebe i gomilanja atomskog naoružanja, ukazuju da se čovečanstvo nalazi na tački velike prekretnice: ili će nastaviti dosadašnjim putem koji ga vodi u samoubistvo, ili će svoje aktivnosti i svoj život prilagoditi mogućnostima planete. Jedna od najvažnijih i najraširenijih poruka ekologa je "misliti globalno a delovati lokalno", što znači da je nedovoljno znati šta čoveku preti, treba znati kako se od pretnji sačuvati i kako ih sprečiti pre nego postanu pretnje. Sasvim sigurno je da promene veoma utiču na zahteve koji se odnose na očuvanje životne sredine te su zbog toga osnovane mnoge organizacije za proučavanje promena i ekoloških činioca. „Proučavanjem ekoloških činioca, kao i promenama kod njih bave se mnoge organizacije koje se bave zšštitom prirodnog okruženja. Na primer, na osnovu brojnih studija Ekološki program

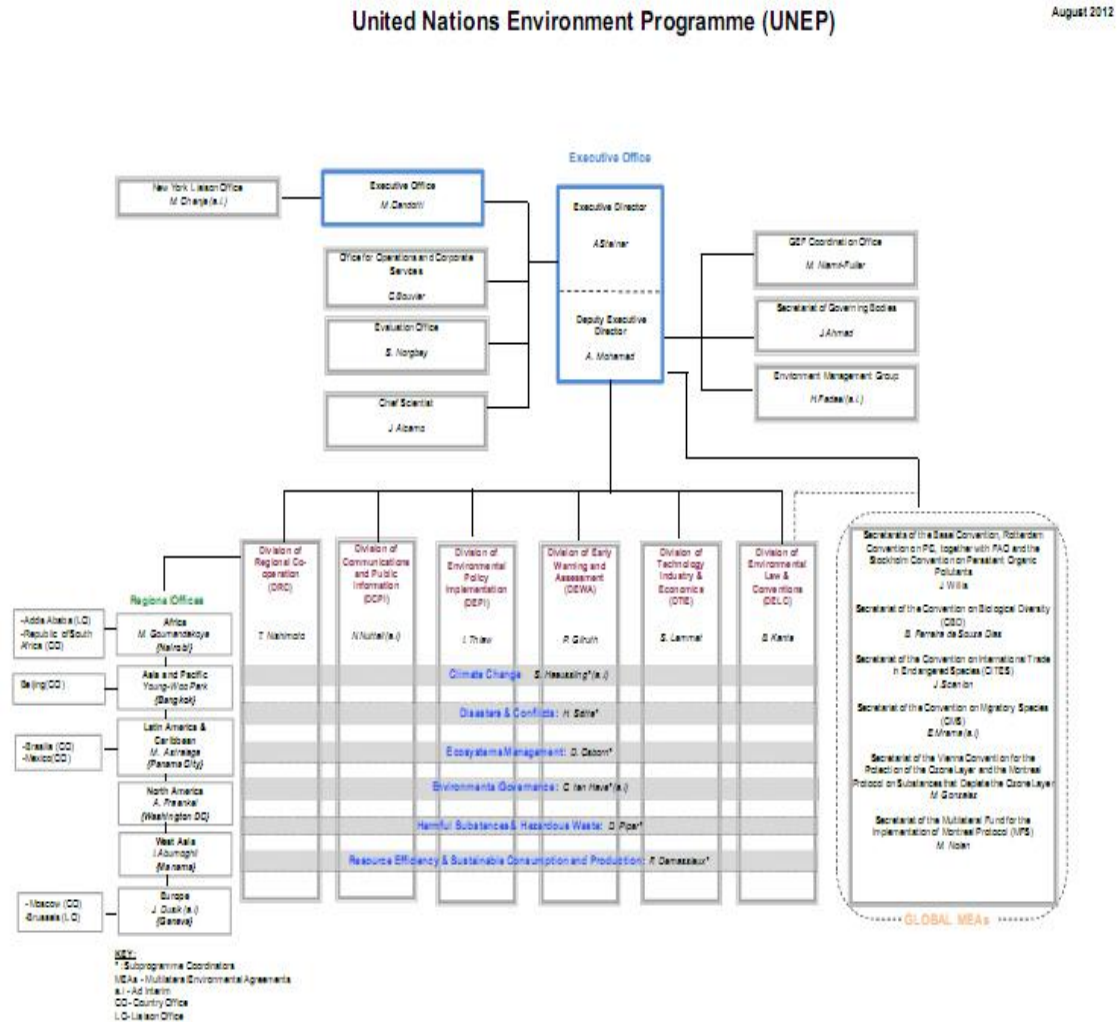
Ujedinjenih nacija (UNEP), OECD-a, WHO, Evropska agencija za životnu sredinu (EEA), izdvojile su preko pedeset ekoloških problema koji narušavaju zdravlje ljudi i ugrožavaju opstanak ekosistema ”⁴³ Međunarodna zajednica je sedamdesetih godina dvadesetog veka postala svesna potrebe regulisanja ekološke bezbednosti koja je nekada bila lokalni, a već tada je postala globalni problem. Zbog toga su osnovane organizacije koje se bave izazovima ekološke bezbednosti , zaštitom životne sredine i proučavanjem ekoloških činilaca kao što su UNEP, EEA, OECD, WHO, a kao posledica njihovog delovanja potpisano je dvesta osamnaest dekreta, sporazuma i amandmana o ekološkoj bezbednosti. Među ovim organizacijama posebno se izdvaja Unep, kako po svojoj viziji, misiji, strukturi tako i po ulozi koju ima na lokalnom i regionalnom nivou pri tome sarađujući sa međunarodnim organizacijama, nvo, državama. Ima mnogo primera uspešne saradnje među kojima su u ovom radu pomenute saradnja sa Evropskom Komisijom (EK), zatim saradnja sa Dajmlerom za proizvodnju električnog automobila kao i kreditiranje programa solarnih panela u Indiji kao najuspješniji program ove vrste, nakon kojeg je u mnogim zemljama pokrenut ovaj program uključujući i Crnu Goru koja zajedno sa Unepom podstiče finansiranje solarnih sistema. Veoma je aktivna saradnja država sa Unepovim regionalnim kancelarijama. Takođe, među važnim delatnostima Unepa su vodič za ekološki čistija vozila, globalna inicijativa za ekonomičnu potrošnju goriva (GFEI) kao i izveštaji o zagađenim područjima u Iraku i SR Jugoslaviji. Unep je saopštio da u Iraku ima mnogo zagađenih područja, uključujući i područja koja su zagađena osiromašenim uranijumom. Da je UNEP u potrazi za dinamičnim, kreativnim, rešenjima i okrenut predanom radu u očuvanju resursa kao i rezultatima orijentisanim na organizovanju ljudi od znanja i struke, obrazovanim menadžerima i ekološkim stručnjacima sa izuzetnim liderskim kvalitetima, sposobnim da ostvare uspeh u multi-kulturnom okruženju, može se ilustrovati na primeru Iraka, pošto stručnjaci UN nijesu mogli da rade na tom području, trideset iračkih stručnjaka je obučeno za ekološka ispitivanja dok Unep planira da počne čišćenje dva najteže zagađena iračka područja . UNEP radi ne samo na osposobljavanju stručnjaka već i na iniciranju odgovornosti ne samo relevantnih političkih struktura, nego i civilnog društva , privatnog sektora u stvaranju mogućnosti i rešenja za održivi razvoj. U SR Jugoslaviji je slična situacija kao u Iraku jer je zbog zračenja od osiromašenog uranijuma povećan broj obolelih od raka, a zagađenje zemljišta i vodotokova je nastalo usled borbenih dejstava NATO

⁴³ Arežina Vera, Problemi merenja ekološke bezbednosti, MTS Gajić, 2010, str.114

na ovom prostoru. Od 2002.godine, kao jedan od ciljeva UNEP-a postaje stvaranje međunarodne (globalne) ekološke vlade koja može efikasnije da ukaže ili spreči moguće ekološke pretnje u globalizovanom svetu i utvrđuje redosled svih ekoloških pitanja u svetu. Takođe, može se zaključiti da postoji politička podrška da se stvori Svetska ekološka organizacija (World Environmental Organization) što će pojačati borbu za zaštitu životne sredine i ubrzati stvaranje međunarodne (globalne) ekološke vlade. Prirodni resursi koji pružaju usluge od životnog značaja su od ključnog značaja za život ljudi i ekonomski razvoj, tako da je korišćenje ovih resursa na održiv način veoma bitno za obezbeđivanje njihove dostupnosti i za buduće generacije što je istakao i ambasador SAD u UN Adlaj Stevenson u svom govoru: „Svi mi putujemo zajedno, svi smo mi putnici jednog malog svemirskog broda i zavisimo od njegovih zaliha u vazduhu i na zemlji, naša sigurnost leži u sigurnosti tog broda i u njegovom miru, od nas ga štite pažnja i ljubav koju gajimo prema našem krhkom prevoznom sredstvu”.

7. Prilozi

Prilog 1

Unep organigram⁴⁴

⁴⁴ UNEP, www.unep.org/pdf/UnepOrganigram.pdf, 12.09.2013

Prilog 2

NATO bombardovanje industrijskog postrojenja, Novi Sad 1999. godine. Iako je Novi Sad daleko od Kosova, gde je NATO tobož "štitio" civile od patnji i stradanja, u akcijama bombardovanja je naneta trajna ekološka šteta, a atmosfera i zemljište zagađeni izlivanjem i sagorevanjem štetnih i kancerogenih materija i agenasa.⁴⁵

Rafinerija, Novi Sad (Izvor: slobodnaevropa.org)⁴⁶

⁴⁵ www.slobodanjovanovic.org/2011/06/07/stefan-dusanic-skup-nato-u-beogradu-udarnicki-prema-dnu/

⁴⁶ www.rtv.rs/sr_lat/vojvodina/novi-sad/dan-secanja-na-poginule-u-nato-bombardovanju_245171.html

Bombardovanje rafinerije nafte Novi Sad⁴⁷

Zagađenje u Pančevu⁴⁸

⁴⁷ http://sr.wikipedia.org/wiki/Датотека:Бомбардовање_рафинерије_нафте_Нови_Сад.jpg

⁴⁸ obradovicbojana.wordpress.com/2013/03/24/годишњица-бомбардовање-србије/

8. Literatura

Literatura:

1. Arežina Vera, "Problemi merenja ekološke bezbednosti", MTS Gajić, 2010.
2. Arežina-Đerić Vera, „Značaj merenja ugrožavanja i problemi izgradnje sistema merenja ekološke bezbednosti u sistemu nacionalne bezbednosti“, u: Gaćinović Radoslav (prir.), „Srbija – izgradnja nacionalne bezbednosti - zbornik radova“, Institut za političke studije, Beograd, 2010.
3. Bazan Beri (Buzan Barry), "People, States & Fear, An Agenda for International Securities Studies in the Post-cold War Era“, 2nd ed, Pearson Education Limited, London, 1991.
4. Homer-Dixon Thomas, "Environment, Scarcity, and Violence", Princeton University Press, 1999.
5. Nadić, Darko, „Depleted Uranium in NATO attack on Yugoslavia: Political Backgrounds and Circumstances“, Zbornik radova, Facts on Depleted Uranium, Res Publica, Prague, 2002.
6. Nadić, Darko, „Stanje čovekove životne sredine u Jugoslaviji (socijalno-ekološki pristup)“, u zborniku radova, Agresija NATO na Jugoslaviju. Sedam godina posle, Beogradski Forum, Beograd, 2006.
7. Nikezić Ilija, "Etika rata, knjiga o humanizmu i nasilju", NIC Vojska, Beograd 2003.
8. Simeunović Dragan, „Uvod u političku teoriju“, Institut za političke studije, Beograd, 2009.

Internet (pregledi internet strana: novembar 2012-septembar 2013):

9. UNEP, www.unep.org/transport/PCFV/PDF/GFEITool_User%20Guide_Montenegro.pdf.
10. UNEP, www.unep.org/forests/OurVision/tabid/7188/Default.aspx.
11. UNEP, www.unep.org/drc/RegionalOffices/tabid/101136/Default.aspx
12. UNEP, www.unep.org/depi/
13. UNEP, www.unep.org/depi/AboutDEPI/tabid/6652/Default.aspx
14. UNEP, www.unep.org/depi/EcosystemServicesandEconomics/tabid/6389/Default.aspx
15. UNEP, www.unep.org/dewa/
16. UNEP, www.unep.org/dewa/Assessments/tabid/6350/Default.aspx
17. UNEP, www.unep.org/dewa/CapacityDevelopment/tabid/6351/Default.aspx
18. UNEP, www.unep.org/dewa/ProductsandServices/tabid/3464/Default.aspx
19. UNEP, www.unep.org/dewa/RegionalActivities/tabid/6977/Default.aspx
20. UNEP, www.unep.org/dewa/PartnershipsandNetworks/tabid/6978/Default.aspx

21. UNEP, www.unep.org/dtie/AbouttheDivision/tabid/29414/Default.aspx, 2.07.2013
22. UNEP, www.unep.org/dtie/AbouttheDivision/Structure/tabid/29694/Default.aspx
23. UNEP, www.unep.org/dtie/OurWork/ClimateChange/tabid/29696/Default.aspx
24. UNEP, www.unep.org/dtie/OurWork/ResourceEfficiency/tabid/29697/Default.aspx,
25. UNEP, www.unep.org/drc/AboutDRC/tabid/6084/Default.aspx
26. UNEP, www.unep.org/delc/
27. UNEP, www.unep.org/delc/EnvironmentalLaw/tabid/54403/Default.aspx Futura, www.futura.edu.rs/servisi/materijali/III%20Okvir%20za%20kreiranje%20politike%20upravljanja%20ZS.pdf.
28. EUROPA, [www.europa.eu/rapid/press-release MEMO-11-111 en.htm](http://www.europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-111_en.htm)
29. UNBRUSSELS, www.unbrussels.org/images/pdf/2011/EC-UNEP-joint-statement-23Feb2011.pdf 26.
30. EUROPA, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-111_en.htm
31. EUROPA, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-111_en.htm
32. Slobodan Jovanovic , www.slobodanjovanovic.org/2011/06/07/stefan-dusanic-skupnato-u-beogradu-udarnicki-prema-dnu/
33. Rtv, www.rtv.rs/sr_lat/vojvodina/novi-sad/dan-secanja-na-poginule-u-nato-bombardovanju_245171.html
34. EUROPA, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-111_en.htm
35. UNEP, www.unep.org/pdf/UnepOrganigram.pdf
36. EUROPA, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-111_en.htm
37. EUROPA, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-111_en.htm